

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ

2013

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2013. ГОДИНИ**

Тузла, децембар 2013. године

Садржина

1.	УВОД.....	1
2.	САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....	3
3.	КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ.....	7
3.1	Правила и документа ДЕРК-а.....	7
3.2	Документа која одобрава ДЕРК.....	11
3.3	Поступци издавања лиценци.....	13
3.4	Праћење активности лиценцираних субјеката.....	15
3.5	Технички аспект рада електроенергетског система.....	17
3.6	Поступци одређивања тарифа.....	20
3.7	Тржиште електричне енергије.....	22
3.8	Енергетска статистика.....	30
3.9	Остале активности.....	33
4.	МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ.....	39
4.1	Енергетска заједница.....	39
4.2	Регионална асоцијација енергетских регулатора – ERRA.....	48
4.3	Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – MEDREG.....	49
4.4	Међународна конфедерација енергетских регулатора – ICER.....	51
5.	РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ.....	53
6.	ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2014. ГОДИНИ.....	55
ПРИЛОЗИ		
A:	Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине.....	59
B:	Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине.....	61
Ц:	Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине.....	63

“Широки видици воде душу ка општим идејама...”

Виктор Иго, из романа *Вандеја се буну 1793 (Деведесет трећа)*, 1874

1. УВОД

Ове године се навршило десет година од успоставе Државне регулаторне комисије за електричну енергију у Босни и Херцеговини. Независни регулатор у европској пракси је релативно нова институција, па је и ова Комисија током протеклих година нужно прелазила пут од упознавања јавности о својој позицији и улози до озбиљног схваћања струке али и политике о важности правилне и функционалне регулације и независности регулатора од којег се очекује да практично спроведе европска енергетска правила.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је независна институција Босне и Херцеговине, која дјелује у складу са принципима објективности, транспарентности и равноправности, и има јурисдикције и одговорности над преносом електричне енергије, операцијама преносног система и међународном трговином електричном енергијом, као и над производњом, дистрибуцијом и снабдијевањем електричном енергијом купаца у Брчко Дистрикту БиХ.

ДЕРК је непрофитна институција и финансира се из регулаторних накнада које плаћају лиценцирани субјекти.

У околностима у којима је дјеловала, у друштву од којег се не може одвојити и чију судбину је свих ових година дијелила, Комисија је постизала колико је било могуће. До сада изграђен статус, буџетска самосталност, стручност људских и солидност финансијских ресурса, независност руководства, а све су то захтјеви модерног европског приступа сектору енергије, гаранција су да ће у будућности пружати и више и боље.

Комисија је одлучна при томе да не одустане од стабилности и темељитости у регулаторним поступцима, те независности од политике и тржишних интереса. Несумњиво је да процес либерализације електроенергетског сектора на глобалном, регионалном и локалном плану интензивира тржишно надметање и у БиХ. Тиме регулатор као контролор функционисања електроенергетског сектора добија још тежу и одговорнију задаћу да избалансира интересе свих актера на све динамичнијем тржишту.

Пред енергетским сектором БиХ и даље стоје бројни, више-струко сложени и често међусобно повезани изазови, који траже значајне промјене у брзини и начину досадашњег дјеловања. Нажалост, због кашњења у транспозицији и имплементацији *acquis*-а, сектор у цјелини често опомињу, подсећају и пожурују и Европска унија и Енергетска заједница.

Комисија је током 2013. године наставила своје активности у испуњавању основних задатака регулатора електроенергетског сектора, прије свега у креирању услова за слободну трговину и поуздано снабдијевање електричном енергијом, уз континуирани регулаторни надзор лиценцираних субјеката у сектору.

Електроенергетски систем БиХ је у току 2013. године радио стабилно, уз веома повољне хидролошке услове. Свим корисницима система је омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета. У преносну мрежу укључена су два међудржавна далековода (ДВ 220 kV Требиње – Плат и ДВ 110 kV Љубушки – Вргорац) и далековод 110 kV Ливно – Томиславград. Након што су током 2012. године почеле са радом прве соларне електране, у 2013. години производња је почела и у првој вјетроелектрани у БиХ (Моштре 1, општина Високо, инсталисане снаге 300 kW).

У 2013. години је остварена рекордна производња од 16.303 GWh електричне енергије, за 26% већа од производње из 2012. године. Дотоци који су били знатно већи од дугогодишњег просјека су резултирали високим нивоом производње електричне енергије у хидроелектранама: произведено је 7.124 GWh, што је чак 71,7% више него у претходној години. У термоелектранама је произведено 8.940 GWh, што је повећање од 3,7% у односу на остварење у 2012. години. Производња малих хидроелектрана, соларних и вјетроелектрана износила је 234,2 GWh, а индустријских електрана 5,1 GWh.

Током 2013. године укупна потрошња електричне енергије у БиХ износила је 12.559 GWh и забиљежила је смањење од 0,5%, за разлику од пораста годину дана раније од 0,3%. Купци прикључени на преносну мрежу преузели су 2.623 GWh или 2,9% мање, а купци на дистрибутивној мрежи 9.571 GWh, што је 0,4% више него претходне године.

24. децембра 2013. године у 18,00 часова је забиљежено максимално оптерећење електроенергетског система у 2013. години које је износило 2.074 MW, и мање је од историјског максимума од 2.173 MW постигнутог 31. децембра 2010. године у 18,00 часова.

Укупна електрична енергија на преносној мрежи је значајно повећана са износа од 16.752,1 GWh у претходној години на 18.936,8 GWh у 2013. години. Преносни губици су износили 343 GWh, односно 1,81% у односу на укупну енергију на преносној мрежи, што је нешто мање од процентуалног износа тих губитака у 2012. години, када су износили 1,84%. Дистрибутивни губици настављају тренд смањења и износили су 1.105 GWh или 11,5% у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, чиме је даље поправљен прошлогодишњи резултат од 12,5%, који је тада био на најнижем нивоу у посљедњих двадесетак година.

Укупно је извезено 5.097 GWh, што је повећање од 225% у односу на количину извоза у претходној години. Ово је уједно и највећи годишњи извоз од када постоји електроенергетски систем у БиХ. Такође, у марту 2013. године је забиљежен и највећи историјски извоз на мјесечном нивоу од 799 GWh. Регистровани транзит електричне енергије преко преносне мреже БиХ је износио 1.145 GWh, што је смањење од 46% у односу на 2012. годину.

Извјештај о раду ДЕРК-а у 2013. години омогућава преглед циљева више програма и пројеката разних институција а нарочито Европске комисије и Енергетске заједнице, који помажу реализацију обавеза енергетског сектора БиХ.

Ревизорски извјештај за још једну пословну годину указује да ДЕРК рационално располаже својим средствима, на трагу препорука и захтјева надлежних радних тијела и оба дома Парламентарне скупштине БиХ, објективно и истинито приказујући њихов утросак и стање.

2. САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Државну регулаторну комисију за електричну енергију је основала Парламентарна скупштина БиХ доношењем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и именовањем чланова Комисије.

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Мирсад Салкић, са другим мандатом од 5 година (од 30. децембра 2009. до 29. децембра 2014. године), и
- Никола Пејић, са мандатом од 5 година (од 25. септембра 2007. до 24. септембра 2012. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- Милорад Тушевљак, са мандатом од 5 година (од 10. августа 2011. до 9. августа 2016. године).

Уочљиво је да је 24. септембра 2012. године истекао први петогодишњи мандат једном члану Комисије из Федерације Босне и Херцеговине. Имајући у виду да је Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини дефинисано да Комисија ради у пуном саставу и да одлуке доноси консензусом, а уважавајући досадашњу праксу, Никола Пејић наставља обављати функцију члана Комисије до завршетка процедуре за именовање-реименовање једног члана Комисије из Федерације Босне и Херцеговине.¹

Од успоставе Државне регулаторне комисије за електричну енергију њени чланови се на равноправном основу ротирају на функцији предсједавајућег сваке године. Ову функцију до 30. јуна 2013. године обављао је Милорад Тушевљак. Мирсад Салкић актуелни је предсједавајући Комисије до 30. јуна 2014. године.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију организован је у четири сектора:

- Сектор за тарифе и тржишта,
- Сектор за лиценце и техничке послове,
- Сектор за правне послове,
- Сектор за финансијско-административне послове.

У функцији ефикаснијег обављања послова по потреби се у ДЕРК-у успостављају тематски радни тимови, у чијем раду учествују запосленици из различитих сектора.

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступак избора једног члана Комисије из Федерације Босне и Херцеговине налази се у процедури у Влади овог ентитета. Након што приједлог Владе потврди Парламент Федерације БиХ, номинација се доставља Вијећу министара Босне и Херцеговине, које предлаже именовање Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

Коришћењем разноврсних облика надградње знања и искуства, односно јачањем својих стручних капацитета ДЕРК прати захтјеве регулаторне праксе. Нова знања се стјечу на различитим струковним савјетовањима, конференцијама и тематским семинарима, у земљи и иностранству, као и учењем на даљину (енг. *distance e-learning*), које постаје све доминантније у пракси Комисије. Систематичност обуке ради континуираног усклађивања знања, вјештина и праксе са потребама и очекивањима институције остварује се и кроз стручне радионице Секретаријата Енергетске заједнице, образовне програме Регионалне асоцијације енергетских регулатора (ERRA) и Школе регулације у Фиренци (FSR), те семинаре Дирекције за европске интеграције, који су у функцији приступања и интеграције Босне и Херцеговине у Европску унију. У 2013. години је едукацији запосленика припомогла и Италијанска фондација “Centro Studi Enel”, која је учешће на семинару “Нови изазови на тржишту електричне енергије у Медитеранском региону”, што га је организовала у сарадњи са Међународном агенцијом за енергију (енг. *International Energy Agency – IEA*), омогућила и представницима ДЕРК-а.

Са истим мотивима је Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), у оквиру пројекта Асистенција регулативи и реформи енергетског сектора (REAP) уприличила више радионица и семинара о малопродајном тржишту, профилисањима оптерећења, о помоћним услугама и баланским поравнањима, комерцијалним уговорима и улози оператора дистрибутивног система. Ове едукативне програме су, сем представника регулаторних комисија, искористили и представници свих кључних институција електроенергетског сектора у БиХ, укључујући надлежно државно и ентитетска министарства, Владу Брчко Дистрикта БиХ, све три електропривреде и Комунално Брчко, Независног оператора система БиХ и Електропреноса БиХ.

Посебну прилику за размјену информација и стјецање нових сазнања су имали актери Стручне дебате о теми: *Обавезе Босне и Херцеговине у имплементацији правне тековине Европске уније у сектору енергије према Уговору о успостави Енергетске заједнице*, коју су организовале Комисија за спољне послове Представничког дома и Комисија за спољну и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа Парламентарне скупштине БиХ. У директном контакту са представницима Европске уније и Енергетске заједнице, те другим међународним стручњацима су продискутовани бројни захтјеви које Босна и Херцеговина мора испунити на свом путу ка Европској унији, од којих је један и испуњавање обавеза из Уговора о успостави Енергетске заједнице. Овом приликом је г. Јанез Копач, директор Секретаријата Енергетске заједнице представио и закључке *Извјештаја из 2013. године о имплементацији acquis-a према Уговору о*

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2012. години, разматран је и усвојен на сједницама оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине,

- на 47. сједници Представничког дома одржаној 18. априла 2013. године, већином гласова присутних, без гласова против, уз два уздржана гласа,
- и на 29. сједници Дома народа одржаној 22. маја 2013. године, једногласно.

успостави Енергетске заједнице. Успјешности дебате значајан допринос су дали и представници Државне регулаторне комисије за електричну енергију.

ДЕРК ће и даље бити посвећен обезбјеђењу континуираног професионализма особља кроз већ афирмисане али и кроз још ефикасније методе обуке, те употребу савремене техничке опреме. Оправданост оваквог одређења потврђује и информатичка, комуникацијска и презентацијска оспособљеност већег броја појединаца да своја знања и искуства успјешно излажу и на међународним струковним скуповима регионалног карактера.

Поред стручног усавршавања својих запосленика, ДЕРК је, на адекватан начин, информисао и преносио искуства из регулаторне праксе запосленицима регулисаних компанија, а учествовао је и у стручном усавршавању особља других регулаторних тијела у региону. ДЕРК је такође пружао квалитетне стручне информације о енергетском сектору и његовој реформи, не само специјалистима из сектора него и широј јавности.

У раду ДЕРК-а настају велике количине разноврсне документације. Број докумената и информација је у сталном порасту. Чување, вредновање, излучивање и заштиту регистратурске грађе ДЕРК као њен стваралац организује под стручним надзором Архива Босне и Херцеговине. Оваква кооперација омогућава да се ови процеси одвијају по струковним принципима, знањима и препорукама и кроз међусобно упознавање двију институција.

У извјештајном периоду је само технички неисправна или отписана и функционално застарјела опрема замјењивана новом.

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

Током 2013. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију је одржала 17 редовних сједница, 29 интерних састанака и организовала 10 јавних расправа, од чега је једна имала формални карактер.

На редовним сједницама разматрају се и утврђују акта из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлашћењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други документ, ДЕРК организује општу расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална расправа.

Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

У извјештајном периоду Комисија је усвојила или одобрила више докумената. Овај извјештај представља најзначајнија документа која су, у правилу, усвајана кроз процесе јавних расправа.

Отвореност према јавности кроз консултације и комуникацију са свим заинтересованим члановима стручне али и шире јавности је темељна оријентација Комисије која помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања. Праксу међусобне размјене прибављених коментара јавности, у истим или сличним поступцима, примјењују сва три регулаторна тијела за електричну енергију у Босни и Херцеговини.

3.1 Правила и документа ДЕРК-а

Правилник о снабдијевању купаца електричном енергијом у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је донијела *Правилник о снабдијевању купаца електричне енергије у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине* у складу са законским овлашћењима да као регулаторно тијело дјелује и на подручју Брчко Дистрикта БиХ, те својим обавезама и овлашћењима да ствара услове за неограничену и слободну трговину и континуирано снабдијевање електричном енергијом и омогућава и убрзава стварање тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини, руководећи се међународном праксом и одговарајућим уредбама и директивама Европске уније.

Доношењем Правилника је настављен логичан временски слијед активности након доношења *Одлуке о обиму, условима и временском распореду отварања тржишта електричне енергије у БиХ* из јуна 2006. године, а затим и *Одлуке о снабдијевању квалификованих купаца електричном енергијом у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине*, октобра 2011. године.

Циљ доношења Правилника је развој и функционисање тржишта електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ у оквиру јединственог тржишта електричне енергије у БиХ. Правилник на потпунији начин обрађује проблематику снабдијевања купаца електричном енергијом и регулише право купаца на слободан избор и промјену снабдјевача електричном енергијом, односно права и процедуре по којима

се купац штити у случајевима кад га снабдјевач престане снабдијевати електричном енергијом. У оквиру документа је дефинисан субјекат који на подручју Дистрикта обавља јавну услугу, односно универзалну услугу и услугу резервног снабдијевања за оне купце који остану без снабдјевача.

Поступак за доношење *Правилника о снабдијевању купаца електричне енергије у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине* је вођен у другој половини 2013. године и окончан његовим доношењем у новембру 2013. године.

Анализа питања у области електроенергетског сектора у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине

У оквиру улоге надлежног регулаторног тијела у области електричне енергије у Брчко Дистрикту, ДЕРК је крајем 2013. године припремио *Анализу питања у области електроенергетског сектора у Брчко Дистрикту БиХ*.

Анализа даје препоруке усмјерене на уређење функционисања електроенергетског сектора у Брчко Дистрикту БиХ на још вишем нивоу. Дио тих препорука примјенив је у актуелном моменту, а дио је трајно примјенив. За потребе овог извјештаја се, из већег броја које Анализа обрађује, издваја неколико кључних тема.

Анализом су обухваћене активности на развоју примарне легислативе кроз транспозицију правила Европске уније, прије свега оних из Трећег пакета, које укључују израду новог *Закона о преносу електричне енергије, регулатору и тржишту електричне енергије у БиХ* и новог *Закона о електричној енергији Брчко Дистрикта БиХ*, те сета законских и подзаконских аката којим би се регулисала област производње електричне енергије из обновљивих извора у Брчко Дистрикту БиХ.

У погледу актуелног начина набавке електричне енергије за потребе Дистрикта, Анализа препоручује да се исти задржи до времена када то престану захтијевати услови на тржишту електричне енергије у БиХ. Из наглашене потребе спровођења *Правилника о снабдијевању купаца електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ*, евидентирају се даљњи правци активности: новелисање *Методологије за израду тарифа за услуге дистрибуције електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ*, покретање тарифног поступка за одређивање како мрежних тарифа, тако и тарифа за домаћинства и мале купце и препоручено смањење, односно отклањање постојеће унакрсне субвенције између појединих категорија купаца.

Посебно је обрађена проблематика лиценцирања субјеката за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ, а који су регистровани у

Дистрикту. С обзиром на наглашену чињеницу да значајна средства која ЈП “Комунално Брчко” користи у функцији дистрибуције и снабдијевања електричне енергије нису формално у власништву предузећа, Влади Дистрикта је још једном указано на неопходност регулисања власничког односа над основним средствима.

Анализа даје препоруке и у области регулаторног надзора и извјештавања, енергетске ефикасности, интелигентних (напредних) бројила, те развоју дистрибутивних правила у складу са Европским мрежним правилима.

Анализа је потврдила потребу одвијања континуиране и координисане сарадње ДЕРК-а са представницима Владе Брчко Дистрикта БиХ и ЈП “Комунално Брчко”, како у домену израде нормативних аката, тако и у размјени практичних искустава и едукацији из различитих сфера функционисања електроенергетског сектора, посебно тржишта електричне енергије.

Активности на примјени Правилника о лиценцама

У мају 2013. године је донесена *Одлука о висини једнократне накнаде за провођење поступка у складу са Правилником о лиценцама*. Овај нови Правилник, усвојен крајем 2012. године, израђен је због потребе реализације проширених овлашћења ДЕРК-а и употпуњавања цјеловитости регулаторног оквира у домену производње, дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом купаца у Брчко Дистрикту БиХ, умјесто у исту сврху раније примјењиваних привремених правила.

Донесеном Одлуком се прописује висина једнократне накнаде која се плаћа приликом подношења захтјева за издавање, измјену, суспензију и укидање лиценци за дјелатности у којима регулаторну функцију има ДЕРК. Истом одлуком је одређена висина накнаде и у поступцима код продаје, додјеле, изнајмљивања или преноса лиценце на неки други начин, који се такође воде у складу са Правилником о лиценцама. Доношењем ове одлуке су смањени износи накнада у поступцима издавања лиценци.

Регистар трговаца

У складу са новим Правилником о лиценцама, а у циљу праћења јединственог тржишта електричне енергије на подручју Босне и Херцеговине, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је у фебруару 2013. године установила јединствени Регистар трговаца електричном енергијом са одговарајућом лиценцом, односно дозволом за трговину електричном енергијом.

Регистар трговаца електричном енергијом се води на основу података о лиценцама за трговину издатим од Државне регулаторне комисије, те података о дозволама за снабдијевање другог реда издатим од Регулаторне комисије за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) и лиценцама за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом издатим од Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске (РЕРС). Регистар трговаца електричном енергијом се води у електронској форми и објављује у оквиру интернет презентације Државне регулаторне комисије за електричну енергију.

Регистар трговаца евидентира да се од почетка 2014. године трговином електричне енергије може бавити 27 субјеката. Од тога, 24 субјекта се могу бавити унутрашњом, а 25 међународном трговином.

Нови концепт помоћних услуга за балансирање електроенергетског система у БиХ

Без ефикасног тржишта помоћних услуга није могуће у потпуности спровести дерегулацију енергетског сектора и успоставити јединствено либерализовано тржиште електричне енергије у Босни и Херцеговини. Због тога се, уз уважавање међународне обавезе БиХ о потпуном отварању тржишта електричне енергије од 1. јануара 2015. године, Државна регулаторна комисија за електричну енергију одлучила установити нови начин пружања помоћних услуга за балансирање електроенергетског система БиХ, који ће за разлику од досадашњег потпуно регулисаног приступа бити базиран на тржишним принципима.

У ову сврху, ДЕРК је најприје обезбиједио израду анализе коју је консултантска кућа свјетског реномеа - DNV KEMA Energy & Sustainability/KEMA Consulting GmbH изложила у документу: *Приједлог рјешења за унапређење помоћних услуга и механизма за балансирање у БиХ*. Након оцјене ДЕРК-а и Независног оператора система у БиХ да исти обезбјеђује стабилан, поуздан и сигуран рад електроенергетског система и испуњавање међународних обавеза БиХ, прије свега према Уговору о успостави Енергетске заједнице, те Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (енг. *European Network of Transmission System Operators for Electricity – ENTSO-E*) и њеној Регионалној групи Континенталне Европе, односно Контролном блоку СХБ, заједнички формиран тим Консултанта, ДЕРК-а и НОС-а БиХ је приступио разради документа до нивоа концепта помоћних услуга за балансирање електроенергетског система БиХ.

Завршетак активности на изради концепта и установљавању новог начина пружања помоћних услуга за балансирање електроенергетског система БиХ је планиран за 2014. годину.

3.2 Документа која одобрава ДЕРК

Индикативни план развоја производње за период 2014 – 2023. година

*Индикативни план развоја производње се израђује сваке године за десетогодишњи период. Сврха плана је да информише садашње и будуће кориснике електроенергетског система о потребама и постојећим пројектима изградње нових производних капацитета. Истовремено, овај план се користи и као један од основа за израду *Дугорочног плана развоја преносне мреже у Босни и Херцеговини*, који се, обухватајући и проблематику нових прекограничних водова, такође разрађује сваке године покривајући период од десет година.*

Основни циљ Индикативног плана развоја производње је анализа биланса снаге и енергије на преносној мрежи за наредних десет година. Израда овог документа је и у функцији испуњавања обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E). Независни оператор система у БиХ, као и сви други оператори система удружени у ENTSO-E, има обавезу да да свој допринос у изради *Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година (TYNDP)* који се, у складу са Уредбом 714/2009/ЕЦ о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, припрема сваке друге године.² У том смислу, НОС БиХ има обавезу доставе планова развоја електроенергетског система БиХ који су базирани на потрошњи, производњи која укључује и нове изворе, те планираним појачањима интерне преносне мреже и интерконектора. Наведене активности претпостављају и подразумевају пуну координацију на регионалном нивоу уз анализу могућих загушења на интерној мрежи и прекограничним водовима.

Користећи претходно седмогодишње искуство у припреми ове врсте планова, НОС БиХ је за израду Индикативног плана развоја производње за период од 2014. до 2023. године обезбиједио квалитетне улазне податке, којим се план не само временски помјерио за једну годину, већ и ажурирао и побољшао. Обављена јавна расправа о документу је потврдила дате прогнозе потрошње, нових производних капацитета и биланса снаге и енергије на преносној мрежи.

Посебна пажња у развоју електроенергетског система указана је прикључењу вјетроелектрана на преносни систем. НОС БиХ

² Први *Европски план развоја преносне мреже за наредних десет година* ENTSO-E је објавио 5. јула 2012. године, након двогодишњег рада. Агенција за сарадњу енергетских регулатора (ACER) своје мишљење о овом TYNDP објавила је 5. септембра 2012. године. У току је израда Другог TYNDP који ће бити упућен у јавну расправу средином 2014. године и објављен у децембру исте године.

је израдио, а ДЕРК прихватио *Процјену граничне снаге интеграције вјетроелектрана за прикључак на преносну мрежу* према којој се за прикључак на преносну мрежу БиХ до 2019. године може одобрити износ инсталисане снаге вјетроелектрана до 350 MW.

У складу са прихваћеним принципом да се расподјела процијењене граничне снаге вјетроелектрана између ентитета базира на пропорционалном удјелу инсталисаних капацитета, дефинисано је да тај удио за Федерацију БиХ износи до 230 MW, а за Републику Српску до 120 MW. Уважавајући ову расподјелу надлежна министарства у ентитетима, у складу са својим регистрима пројеката обновљивих извора енергије и когенерације су доставила листе потенцијалних пројеката за изградњу вјетроелектрана.

Биланси снаге и енергије за наредних десет година упућују на неопходност да се што прије почне са реализацијом планиране динамике изградње нових производних капацитета. Уколико дође до даљњег пролонгирања рокова пуштања у погон нових производних капацитета, реална је могућност да Босна и Херцеговина буде суочена са недостајућом производњом у односу на укупну потрошњу електричне енергије у БиХ.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је у мају 2013. године донијела *Одлуку о одобрењу Индикативног плана развоја производње за период 2014 – 2023. године*. Вријеме доношења Одлуке је у складу са измијењеном динамиком утврђивања и одобравања Индикативног плана дефинисаном у Мрежном кодексу, све у циљу благовременог обезбјеђења неопходних података за даљње активности на планирању развоја, а посебно утврђивања *Дугорочног плана развоја преносне мреже* за наредни десетогодишњи период.

Закључак о одобрењу закључења “Споразума о заједничкој регулационој резерви у Контролном блоку СХБ”

ДЕРК је у децембру 2013. године донио закључак којим је одобрио закључење Споразума о заједничкој регулационој резерви у Контролном блоку СХБ, између оператора преносних система Словеније (ЕЛЕС), Хрватске (Хрватски оператор преносног система – ХОПС) и Босне и Херцеговине (Независни оператор система у БиХ – НОС БиХ).

Споразум је резултат заједничког рада и успјешне сарадње оператора у заједничком Контролном блоку СХБ (Словенија – Хрватска – Босна и Херцеговина), као дијелу Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) и њене Регионалне групе Континенталне Европе.

Имплементација Споразума ће омогућити ефикаснији начин коришћења расположивих извора за задовољење потребе за активирањем резерве снаге унутар блока СХБ. Према томе,

сви укључени оператори система ће бити у могућности да у својим земљама смање потребне количине закупа резерве снаге и тако искористе предности синергијских ефеката конструктивне сарадње унутар заједничког Контролног блока.

Ово је посебно добродошло у времену у којем се сви европски оператори система суочавају са тешкоћама предвиђања производње из обновљивих извора енергије, чија стохастичка природа представља нове ризике у раду и ствара тешкоће које могу довести у питање сигуран и поуздан рад електроенергетских система.

Потписивање *Споразума о заједничкој регулационој резерви у Контролном блоку СХБ* се очекује у јануару 2014. године.

Одлука о одобрењу Одлуке о измјенама и допунама Општих услова за испоруку и снабдијевање електричним енергијом Брчко Дистрикта БиХ

У циљу израде квалитетнијег документа и отклањања недостатака уочених у пракси, почетком 2013. године ЈП “Комунално Брчко” је покренуло активности на измјенама и допунама Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом Брчко Дистрикта БиХ. Јавна расправа о Нацрту документа је обављена крајем маја 2013. године, након чега је Управни одбор регулисане компаније донио Одлуку о измјенама и допунама Општих услова за испоруку и снабдијевање електричним енергијом Брчко Дистрикта БиХ и доставио је ДЕРК-у на одобрење.

Измијењени и допуњени Општи услови, између осталог, дефинишу начин на који се утрошена електрична енергија мјери, читава, обрачунава и наплаћује, услове и начин прикључења објеката крајњих купаца или произвођача електричне енергије на дистрибутивну мрежу, техничке карактеристике у вези тачности мјерних уређаја, третман неовлашћено утрошене електричне енергије и начин њене и наплате, те поступак информисања крајњих купаца у случају обуставе и ограничења у испоруци електричне енергије.

ДЕРК је у оквиру својих овлашћења у јулу 2013. године донио *Одлуку о одобрењу Одлуке о измјенама и допунама Општих услова за испоруку и снабдијевање електричним енергијом Брчко Дистрикта БиХ*.

3.3 Поступци издавања лиценци

Током 2013. године ДЕРК је издао десет лиценци за различите дјелатности у електроенергетском сектору, а у вријеме израде овог извјештаја, интензивно ради на рјешавању још три поднијета захтјева.

У јануару 2013. године “Електропреносу Босне и Херцеговине” а.д. Бања Лука је обновљена лиценца за дјелатност преноса електричне енергије, са периодом важења од десет година. У истом мјесецу су издате лиценце Јавном предузећу за комуналне дјелатности “Комунално Брчко” д.о.о. Брчко за дјелатност дистрибуције електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ (лиценца издата за период од 19.1.2013. до 31.10.2020.), те за дјелатност снабдијевања електричном енергијом неквалификованих купаца у Брчко Дистрикту БиХ (лиценца издата за период од 19.1.2013. до 31.10.2017.).

Због истека рока важења претходно издате лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом спроведен је поступак и обновљена је лиценца предузећа “ENERGY FINANCING TEAM” д.о.о. Требиње на период важења од пет година (март 2013).

Привремене лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом су такође додијелене и субјектима који се први пут појављују са захтјевима:

- “PETROL BH OIL COMPANY” д.о.о. Сарајево (фебруар 2013.),
- “PROFECTIO ENERGIJA” д.о.о. Широки Бријег (март 2013.),³
- “Steelmin BH” д.о.о. Јајце (септембар 2013.) – међународна трговина електричном енергијом за сопствене потребе,
- “Електро енергија БХ” д.о.о. Бања Лука (септембар 2013.),
- “HEP-Trade” д.о.о. Мостар (новембар 2013.),
- “Danske CommoditiesBH ” д.о.о. Сарајево (децембар 2013.).

У току су поступци на обради захтјева за обнављање, односно издавање лиценци:

- за међународну трговину: ЕЗПАДА д.о.о. Мостар и “КТГ Зеница” д.о.о. Зеница, те
- за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ: ЈП “Комунално Брчко” д.о.о. Брчко.

Као власници лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом, у претходном периоду су регистровани и “Руднап” д.о.о. Бања Лука, “ГЕН-И” д.о.о.

³ У септембру 2013. године промијењени су назив и сједишта друштва, те је ДЕРК након спроведеног поступка у октобру 2013. године донио Одлуку према којој “Profectio energija” д.о.о. Широки Бријег, власник привремене лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, наставља са коришћењем раније додијелене лиценце као: “Proenergy” д.о.о. Мостар.

Сарајево, “Интеренерго” д.о.о. Сарајево, “КОРЛЕА” д.о.о. Мостар, “Alpiq Energija BH” д.о.о. Сарајево, “Repower Adria” д.о.о. Сарајево, ЧЕЗ БиХ д.о.о. Сарајево, “COMSAR ENERGY TRADING” д.о.о. Бања Лука, ХСЕ БХ д.о.о. Сарајево, EL-EN SOLUTIONS д.о.о. Бања Лука, Ахро ВН д.о.о. Сарајево, МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће, а.д. Требиње, ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” д.д. Мостар, ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. Сарајево, те “АЛУМИНИЈ” д.д. Мостар и “Б.С.И.” д.о.о. Јајце (увоз електричне енергије за сопствене потребе). Лиценцу за обављање дјелатности независног оператора система има “Независни оператор система у Босни и Херцеговини” Сарајево.

У новембру 2013. године, на захтјев самог власника лиценце, донесена је Одлука према којој је 31. децембра 2013. године престало важење привремене лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, раније издате друштву “ЧЕЗ БиХ” д.о.о. Сарајево. (Привремена лиценца истицала је 28. фебруара 2014. године).

Такође, на захтјев “КТГ Зеница” д.о.о. Зеница као власника лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, ДЕРК је најприје донио Одлуку којом је суспендовао коришћење лиценце у периоду од 1. априла 2013. године до 30. септембра 2013. године, а потом и Одлуку којом суспензију продужио до 30. априла 2014. године. Овим је уважио слободу избора власника лиценце да у складу са својим пословним интересима диспонира правом да одређено вријеме престане обављати дјелатност међународне трговине електричном енергијом.

“Електропренос Босне и Херцеговине” а.д. Бања Лука је сваке године па и ове у односу на стање претходне године ажурирао и пријављивао промјене у *Прегледима објеката које користи у обављању дјелатности преноса електричне енергије*, као и у *Прегледима далеководата* који нису у његовом власништву и нису у функцији преноса електричне енергије у БиХ, о чему је ДЕРК у мају 2013. године донио одговарајуће закључке.

3.4 Праћење активности лиценцираних субјеката

Током године ДЕРК прати дјеловање лиценцираних субјеката те њихову усклађеност са прописаним условима коришћења лиценци, прије свега надзором регулисаних дјелатности које обављају НОС БиХ, Електропренос БиХ и ЈП “Комунално Брчко”. Праћење активности се врши анализом редовних и ванредних извјештаја које подносе сви лиценцирани субјекти, као и путем посјета власницима лиценци, са или без најаве. Власници лиценци подносе годишње, полугодишње, мјесечне

и дневне извјештаје о појединим активностима, како оним финансијске, тако и техничке и организационе природе. Такође, доступни су и извјештаји власника лиценци о ванредним погонским догађајима у систему.

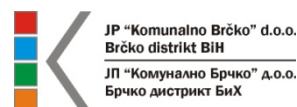
Посјете стручног особља ДЕРК-а регулисаним субјектима омогућавају директан увид у њихове документе и активности што има велики значај, нарочито приликом анализе финансијске позиције субјеката са становишта примјене одобрених тарифа.

Током новембра 2013. године су обављене посјете регулисаним субјектима у функцији регулаторног надзора, и то:

- ЈП “Комуналном Брчко”,
- “Независни оператор система у Босни и Херцеговини”, и
- “Електропренос Босне и Херцеговине”

Од ЈП “Комунално Брчко” је поновно затражено да изврши рачуноводствено раздвајање дјелатности које нису у вези са електроенергетским сектором, те да испуни обавезе у погледу евидентирања свих прихода по основу рада Радне јединице *Електродистрибуција* одвојено од прихода које предузеће остварује другим својим дјелатностима (производња и дистрибуција воде, одржавање и уређење јавних површина, те прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада). Сем наведеног ДЕРК је подсјетио регулисани субјекат на обавезу регулисања власничких односа над основним средствима у функцији дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом, а укључивање у рјешавање овог питања затражено је и од Владе Брчко Дистрикта БиХ. Власник лиценце је упућен да донесе дугорочни план инвестиција у коме би се исказала потребна средства као и начин њиховог обезбјеђивања те да достави одлуке о инвестицијама, са подлогама на којима су засноване. Комуналном Брчко је наложено да државном регулатору обезбиједи потпуније показатеље континуитета снабдијевања, као и комерцијалног квалитета испоруке електричне енергије у складу са *Опитим условима за испоруку и снабдијевање електричном енергијом Брчко Дистрикта БиХ*.

Закључци ДЕРК-а су обавезали чланове Управе и Управног одбора НОС-а БиХ да се Компанија стриктно придржава оквира одобрених трошкова и расхода који су јој одобрени одлукама регулатора, те да унапређује управљање трошковима и расходима, а посебно трошковима радне снаге. Надаље, НОС-у БиХ је наложено да се активно припрема за провођење заједничких аукција са сусједним операторима система, да почне са праћењем квалитета напона у складу са стандардом ЕН 50160, те да у сарадњи са електропривредним предузећима у БиХ смањује нежељена одступања контролног подручја БиХ унутар СХБ блока.

По закључцима након обављеног регулаторног надзора у Електропреносу БиХ, компанији је наложено да без одлагања спроведе активности на доношењу Дугорочног плана развоја преносне мреже и Годишњег плана инвестиција уважавајући податке из одобреног Индикативног плана развоја производње, као и резултате регионалних иницијатива, планова и студија. Електропренос БиХ треба да донесе документа потребна за непосредну примјену Правилника о прикључку, да информише о активностима на орочавању готовинских средстава ради стицања додатних финансијских прихода, да константно унапређује квалитет снабдијевања, првенствено кроз унапређивање погонске спремности објеката и далековода, као и интензивирање планираних активности на проширењу постојеће и изградњи нове мреже.

2013. година је била година у којој се функционисање Компаније наставило одвијати уз бројне проблеме, али и година у којој их се перманентно покушавало ријешавати. Значајан прогрес је постигнут у напорима на враћању Компаније у пуно функционално стање. На скупштини акционара/дионичара у децембру 2013. године су усвојени годишњи финансијски извјештаји од 2007. до 2011. и договорено интензивирање активности на доношењу *Дугорочног плана развоја преносне мреже*. Изабран је нови генерални директор компаније. Савјет министара БиХ је именовао пет нових чланова Управног одбора. Између акционара/дионичара је постигнут договор да се измјенама *Закона о оснивању компаније за пренос електричне енергије у БиХ*, створе правне претпоставке за распоdjелу дијела акумулисане добити Компаније и прије истека периода од десет година након њене регистрације.

ДЕРК вјерује да ће у 2014. години Савјет министара БиХ и Министарство спољне трговине и економских односа БиХ – креатор политике у погледу електропреносног система у Босни и Херцеговини, и ентитетске владе – власници, односно чланови Скупштине акционара/дионичара Електропреноса БиХ, наставити сарадњу и ријешавање питања која се односе на успјешан рад и управљање Компанијом.

3.5 Технички аспект рада електроенергетског система

Електроенергетски систем БиХ је у току године радио стабилно и без већих проблема. Свим корисницима система је омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета. Извршени су планирани и накнадно тражени радови у преносној мрежи у функцији текућег и инвестиционог одржавања. Реализована је производња која превазилази билансима планиране величине, као и све трансакције које су уговорили трговци електричне енергије.

Табела 1. Неиспоручена електрична енергија усљед застоја на преносној мрежи

	2009		2010		2011		2012		2013	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{непл}	1.570,86	17.683	1.340,79	22.865	906,80	14.593	2.499,08	110.506	494,74	17.484
ENS _{пл}	2.252,23	35.225	2.042,28	33.842	2.106,92	36.032	1.081,15	47.807	1.362,40	29.940
Укупно	3.823,09	52.908	3.383,07	56.707	3.013,72	50.625	3.580,23	158.313	1.857,14	47.424

Табела 2. Просјечно вријеме прекида на преносној мрежи по мјесецима (min)

Мјесец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₁	0,7698	0,6631	1,9833	10,9127	8,3742	10,6196	13,6533	4,2118	17,9519	15,3561	5,7561	6,4662
AIT ₂₀₁₂	1,7559	66,6730	0,9586	10,4317	11,5640	5,8708	5,6832	4,4618	13,2911	11,3357	12,6825	3,4717
AIT ₂₀₁₃	4,4568	9,4367	6,2339	10,8451	3,5897	9,4802	8,9578	3,8633	10,8216	9,1419	3,4251	3,8644

Подаци о неиспорученој електричној енергији (ENS) усљед непланираних прекида снабдијевања (ENS_{непл}), као и неиспорученој електричној енергији усљед планираних прекида (ENS_{пл}) на преносној мрежи БиХ за период од 2009. до 2013. године су дати у табели 1. Уочљиво је да је укупна неиспоручена енергија у 2013. години мања него у претходним годинама.

Табела 2 садржи податке о континуитету напајања, односно просјечном трајању прекида на високонапонској преносној мрежи АИТ (енг. *Average Interrupted Time*).

Током 2013. године је дошло до 495 испада на високонапонској мрежи, од тога 236 на 110 kV, 191 на 220 kV и 45 на 400 kV мрежи. Током године није било испада који су могли резултирати значајнијим угрожавањем стабилности рада електроенергетског система БиХ. Најзначајнији догађај у протеклој години је квар на трансформатору 440/220 kV, 400 MVA, у трафостаници ТС 400/x kV Требиње. Трансформатор је поправљен и пуштен у рад у септембру 2013. године.

У електроенергетском систему БиХ су током цијеле 2013. године, а нарочито у периоду од марта до маја, као и октобру и новембру регистровани повишени напони на 220 kV и 400 kV мрежи. Најизраженија појава повишених напона је била за вријеме викенда и празника, када је потрошња најмања. Највећа одступања и дужина трајања напона виших од дозвољених су била првенствено на 400 kV мрежи, затим на 220 kV мрежи док су напони на 110 kV мрежи остали у дозвољеним границама првенствено захваљујући успјешној регулацији трансформатора 110/x kV под оптерећењем.

Слабу оптерећеност 400 kV далековода, као основни узрок настанка и трајања превисоких напона, истиче студија “Техноекономски аспекти регулације напона као помоћне (системске) услуге – идентификација и санација недозвољених напона на преносној мрежи БиХ”. Појава превисоких напона може за посљедицу имати скраћење радног вијека опреме и постројења чиме се повећавају трошкови одржавања, а у неким случајевима и инвестициони трошкови. Наведена студија даје преглед могућих рјешења која би могла предуприједити негативне ефекте појаве високих напона на преносној мрежи.

Током 2013. године су примјењиване различите мјере за снижење превисоких напона. У неким ситуацијама се приступило и искључивању 400 kV и 220 kV далековода, при чему се водило рачуна о критеријуму сигурности снабдијевања.

Стање преносне мреже у току 2013. године је незнатно промијењено у односу на претходну годину. Далековод 110 kV Ливно – Томиславград је половином 2013. године добио употребну дозволу. У пробни рад су ушла два међудржавна далековода. Пуштањем у пробни рад нове трансформаторске станице 220/110 kV Плат у Хрватској, један од два постојећа далековода на 220 kV напонском нивоу који су директно повезивали ХЕ Дубровник и ТС Требиње је уведен у ТС Плат, те је као такав задобио статус међудржавног вода. Други међудржавни далековод који је пуштен на напонском нивоу 110 kV је далековод који је у претходном периоду радио на 35 kV напонском нивоу између Љубушког и Вргорца (Хрватска).⁴

У 2013. години ПХЕ Чапљина није радила у пумпном режиму.

Квалитет рада електроенергетског система се прати анализом података Електропреноса БиХ о техничким аспектима рада преносног система, који се поред показатеља континуитета напајања потрошача ENS и АИТ исказују и параметрима SAIFI и SAIDI.

Параметри типа SAIFI и SAIDI се добијају праћењем броја и трајања застоја у Електропреносовим објектима, који су за посљедицу имали прекид снабдијевања купаца директно прикључених на преносну мрежу и/или безнапонско стање средњенапонских одвода у трајању дужем од три минуте.

У табелама 3 и 4 су представљени параметри типа SAIFI и SAIDI за претходних пет година. Табела 3 узима у обзир само застоје узроковане дешавањима на мрежи у

SAIFI (енг. System Average Interruption Frequency Index) означава просјечан број прекида напајања по купцу током године

SAIDI (енг. System Average Interruption Duration Index) означава просјечно трајање прекида напајања у минутима по купцу током године

ENS (енг. Energy Not Supplied) – неиспоручена електрична енергија

⁴ Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине дата је у прилогу Ц овог Извјештаја.

Табела 3. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу

	2009	2010	2011	2012	2013
Планирани застоји	1,89	2,06	0,90	0,87	0,83
SAIFI Непланирани застоји	1,73	1,00	0,94	1,16	1,01
<i>Укупно</i>	3,62	3,06	1,84	2,03	1,84
Планирани застоји (min/купцу)	324,46	213,07	142,69	146,62	124,36
SAIDI Непланирани застоји (min/купцу)	77,14	94,17	52,00	142,24	55,69
<i>Укупно (min/купцу)</i>	401,60	307,24	194,69	288,87	180,05

Табела 4. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу укључујући и испаде средњенапонских одвода узроковане застојима у дистрибутивној мрежи

	2009	2010	2011	2012	2013
Планирани застоји	6,16	7,08	4,93	4,27	4,52
SAIFI Непланирани застоји	11,85	10,04	9,07	8,53	9,35
<i>Укупно</i>	18,01	17,12	14,00	12,80	13,87
Планирани застоји (min/купцу)	810,02	533,78	516,17	393,93	404,33
SAIDI Непланирани застоји (min/купцу)	661,66	742,87	459,32	729,96	474,87
<i>Укупно (min/купцу)</i>	1.471,68	1.276,65	975,49	1.123,89	879,20

надлежности Електропреноса БиХ, а табела 4 и застоје средњенапонских одвода у Електропреносовим трансформаторским станицама узрокованих дешавањима у дистрибутивној мрежи. Параметри су знатно неповољнији у табели 4, с обзиром на разгранатост и величину дистрибутивне мреже која је у пракси чешће подложна различитим врстама кварова.

3.6 Поступци одређивања тарифа

Поступак одређивања тарифа за рад независног оператора система и помоћне услуге покренут у 2012. години

Поступак одређивања тарифа за рад независног оператора система и помоћне услуге је покренут на иницијативу регулисаног субјекта у новембру 2012. године, а окончан доношењем одговарајуће одлуке у јануару 2013. године.

Независни оператор система у Босни и Херцеговини има стабилне расходе и поред израженог пораста трошкова из основа међународне сарадње, а који се у највећој мјери односе на чланарине у међународним удружењима и рад у њиховим радним групама. Додатни трошак у односу на

ранији период је и накнада за финансирање Пројектне компаније Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе (SEE CAO). Интензиван рад на међународном плану је последица све већег степена интеграције европских енергетских мрежа и система.

Поступак одређивања тарифа за рад независног оператора система и помоћне услуге покренут у 2013. години

У складу са законом прописаном обавезом да сваке године подноси на увид захтјеве за приходе и расходе за наредну годину, као и трошкове које намјерава зарачунати по својим тарифама за рад система, НОС БиХ је и у новембру 2013. године поднио такав захтјев у оквиру којег је предочио и образложио планиране приходе, расходе и трошкове за 2014. годину.

Стагнација у потрошњи, односно у преузимању електричне енергије са преносне мреже у претходне двије године, па чак и подбачај у односу на планске величине, узроковала је слабије остварење финансијског плана НОС-а БиХ у 2013. години, а самим тим и корекцију потребног прихода за 2014. годину кроз незнатно подешавање тарифе.

Ради очувања ликвидности НОС-а БиХ, овом регулисаном субјекту је одобрен и дио средстава за формирање неопходних финансијских резерви.

Паралелно са поступком утврђивања тарифа за рад НОС-а БиХ вођен је и поступак за одређивање тарифа за помоћне услуге. Свјестан свих недостатака постојећег модела у пружању помоћних услуга, ДЕРК је одлучио да током 2014. године предузме активности којима жели унаприједити овај изузетно важан сегмент рада електроенергетског система.

Наредни тарифни поступци

На основу дискусије спроведене након обављеног регулаторног надзора у Електропреносу БиХ и ЈП Комуналном Брчко и прикупљених података и информација о пословању ових субјеката, ДЕРК је у новембру 2013. године одлучио да ће тарифни поступак за одређивање тарифа за услуге преноса електричне енергије и тарифни поступак за одређивање тарифа за купце електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ, покренути у марту 2014. године, након што буду познати финансијски показатељи пословања Електропреноса БиХ и ЈП Комунално Брчко у 2013. години.

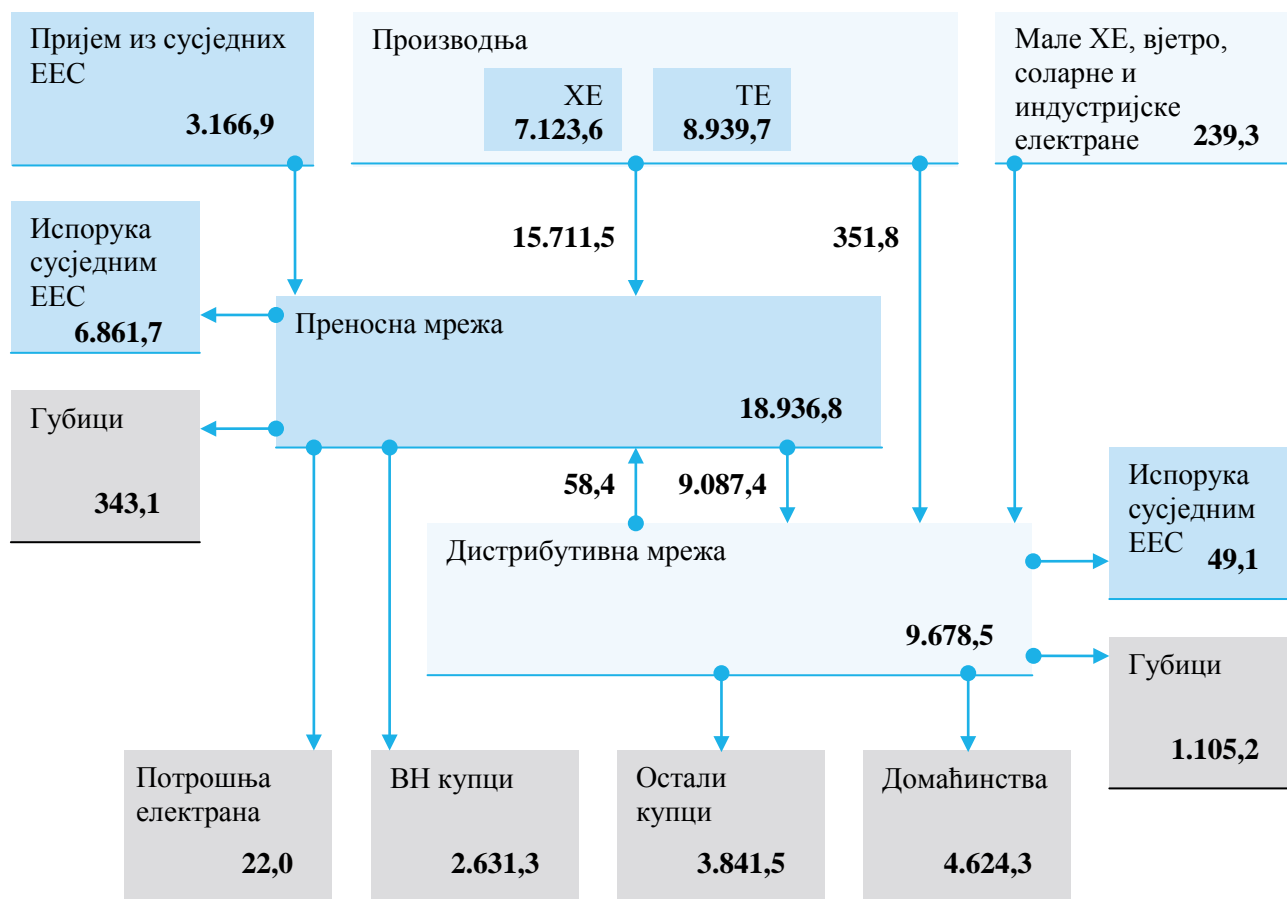
3.7 Тржиште електричне енергије

Енергетски показатељи

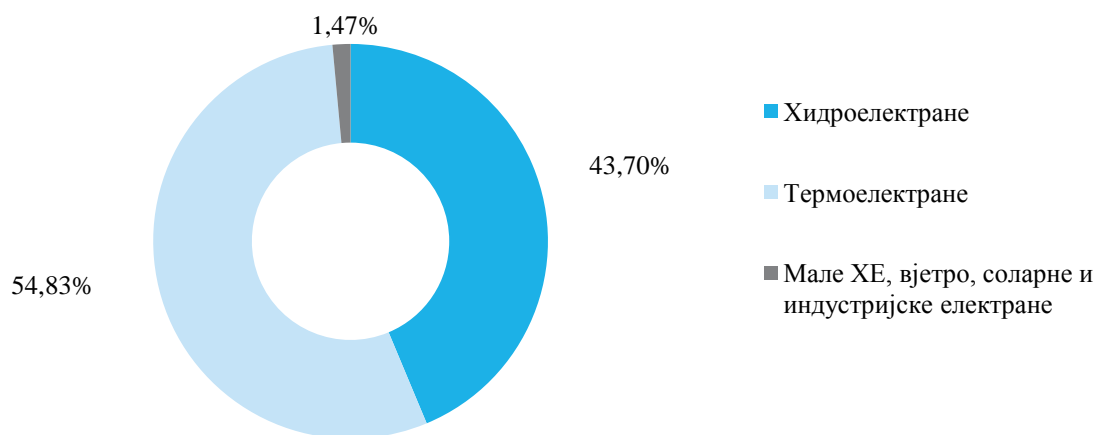
Електроенергетски сектор БиХ је током 2013. године функционисао уз веома повољне хидролошке услове. Дотоци су били знатно већи од дугогодишњег просјека, што је резултирало високим нивоом производње електричне енергије у хидроелектранама, у којима је произведено 7.124 GWh, чак 71,7% више него у претходној години. У термоелектранама произведено је 8.940 GWh, што је повећање од 3,7% у односу на остварење у 2012. години. Производња малих хидроелектрана, соларних и вјетроелектрана износила је 234,2 GWh, а индустријских електрана 5,1 GWh.

Након што су током 2012. године ушле у рад прве соларне електране, у 2013. години почела је са радом прва вјетроелектрана у БиХ – Моштре 1, општина Високо, инсталисане снаге 300 kW. Настављен је тренд прикључења соларних електрана. Иако је присутна снажна експанзија у изградњи обновљивих извора, још увијек се ради о објектима мање снаге који се прикључују у правилу на дистрибутивну мрежу. Ипак, у скорој будућности се очекује изградња већих електрана које ће користити обновљиве изворе и које ће се прикључивати на преносну мрежу.

Слика 1. Остварене билансне величине у 2013. години (GWh)

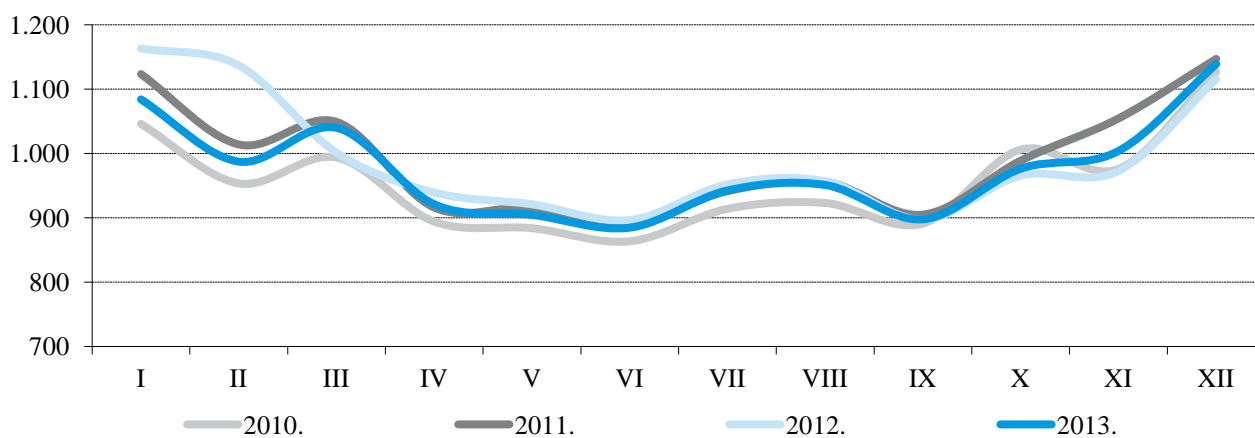

Слика 2. Структура производње електричне енергије у БиХ у 2013. години

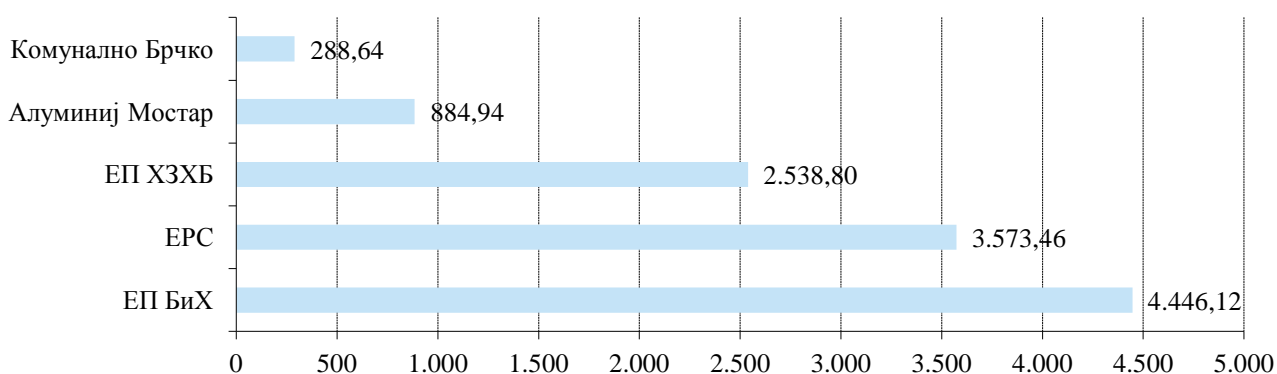

Укупна производња електрана у БиХ била је 16.303 GWh, што је историјски рекордна производња, за 26% већа од производње из 2012. године. Уз то је остварен и висок билансни суфицит од 3.744 GWh, као разлика укупне производње и укупне потрошње у БиХ. Билансне електроенергетске величине остварене у 2013. години прегледно су приказане на слици 1, а процентуално учешће, односно структура производње на слици 2.

Слика 3. Енергија преузета у БиХ са преносне мреже – мјесечни подаци (GWh)

Слика 4. Енергија преузета са преносне мреже у 2013. години, по субјектима (GWh)

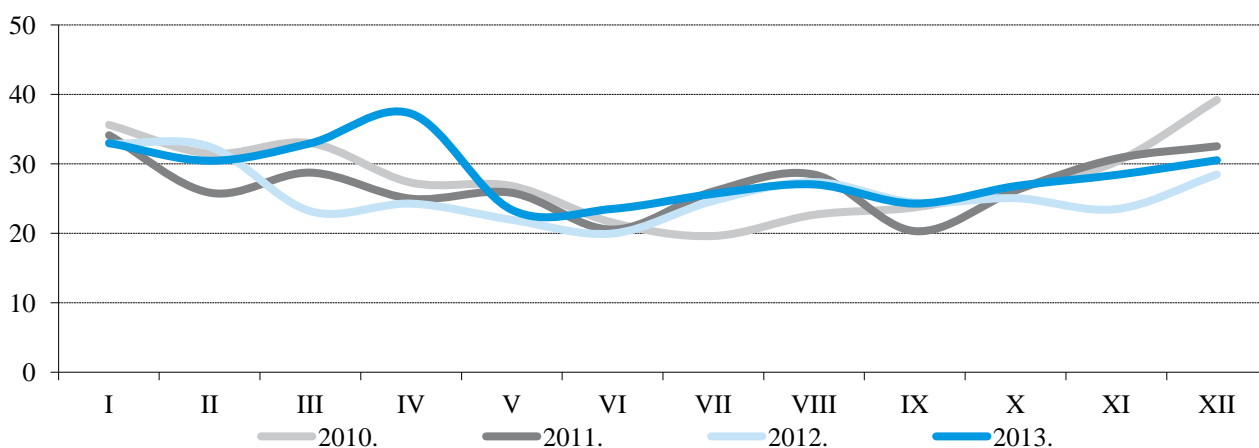

У односу на претходну годину укупна потрошња електричне енергије је мања за 0,5%, при чему је потрошња купаца прикључених на мрежу преноса забиљежила пад 2,9%, док је дистрибутивна потрошња већа 0,4%.

Преузимање електричне енергије са преносне мреже је износило 11.732 GWh што је смањење од 1,6% у односу на 2012. годину. Подаци о енергији преузетој са преносне мреже су приказани на слици 3, по мјесецима, те на слици 4, по субјектима. Максимално оптерећење електроенергетског система у 2013. години је износило 2.074 MW, а забиљежено је 24. децембра 2013. године у 18,00 часова. Овим није надмашено историјски рекордно оптерећење од 2.173 MW постигнуто 31. децембра 2010. године у 18,00 часова.

Преносни губици су износили 343 GWh, односно 1,81% у односу на укупну енергију на преносној мрежи, што је нешто мање од процентуалног износа губитака у 2012. години, када су износили 1,84%. Наравно, значајно повећање енергије на преносној мрежи као посљедица значајног пораста производње, узроковало је повећање апсолутног износа губитака за 11,3% у односу на претходну годину. Подаци о мјесечним губицима на мрежи преноса су приказани на слици 5. Дистрибутивни губици настављају тренд смањења и износили су 1.105 GWh или 11,5% у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у посљедњих двадесетак година.

Слика 5. Мјесечни губици на мрежи преноса (GWh)

Тржиште електричне енергије у региону

Тржиште електричне енергије у региону у 2013. години карактерише умјерена динамика. Као посљедица веома повољних хидролошких прилика које су владале како у региону, тако и на континенту, настављен је пад цијена на veleпродајном тржишту. У највећем дијелу године цијене су се кретале између 40 и 45 €/MWh, уз падајући тренд, па су крајем године пале и испод границе од 40 €/MWh. Разлози се првенствено могу тражити у

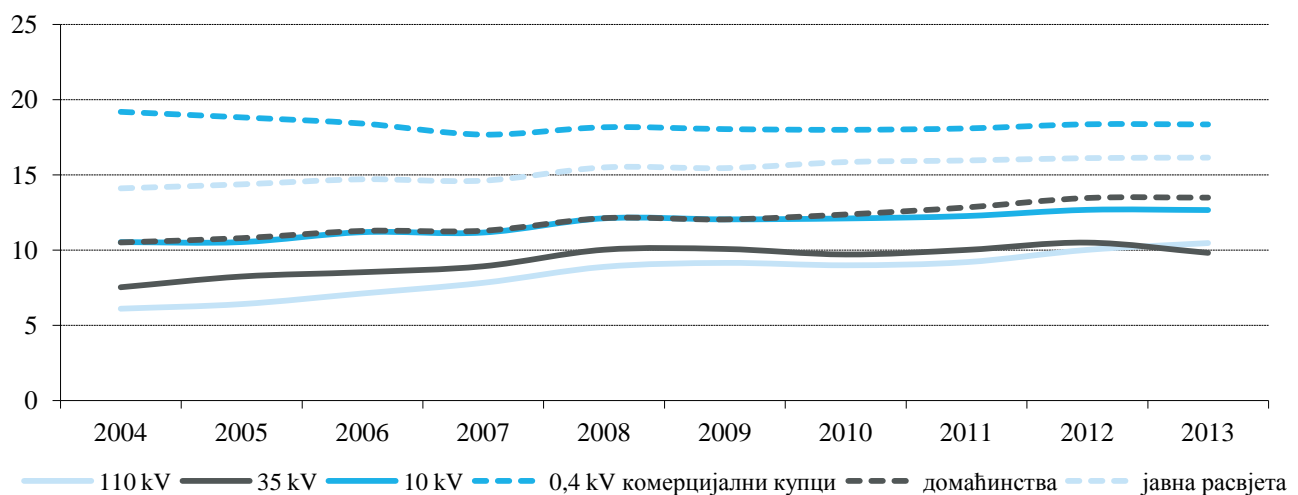
економској кризи, која траје од 2008. године резултирајући стагнацијом и смањењем потрошње у земљама региона, затим у великој понуди електричне енергије из земаља које имају значајан удио производње из нуклеарних и термоелектрана (Украјина, Бугарска), те растућем удјелу електричне енергије произведене из обновљивих извора, у првом реду у вјетроелектранама.

Тржиште електричне енергије у БиХ

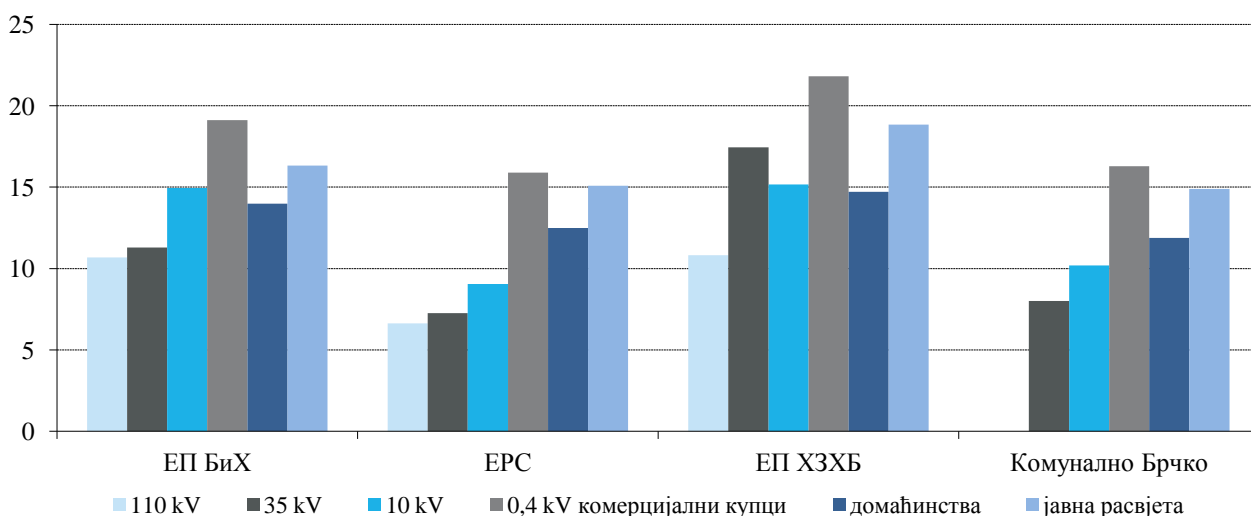
Током 2013. године укупна потрошња електричне енергије у БиХ је износила 12.559 GWh и забиљежила је смањење од 0,5%, за разлику од пораста годину дана раније од 0,3%. Купци прикључени на преносну мрежу су преузели 2.623 GWh или 2,9% мање, а купци на дистрибутивној мрежи 9.571 GWh, што је 0,4% више него претходне године. Од овог износа 8.466 GWh се односи на преузимање крајњих купаца, а 1.105 GWh на губитке дистрибуције. Укупна продаја купцима у БиХ је повећана 0,4% и износила је 11.088 GWh. Просјечна продајна цијена за тарифне купце и купце које снабдијевају јавни снабдјевачи је износила 13,50 фенинга/kWh. Укупна вриједност продаје овим купцима је износила 1,376 милијарди КМ и повећана је за 15 милиона КМ (1,1%) у односу на 2012. годину. Просјечна продајна цијена је повећана 0,5%. Просјечна продајна цијена за домаћинства је порасла 0,2% и износи 13,48 фенинга/kWh. У 2013. години тарифни ставови за домаћинства су остали непромијењени, а незнатно повећање просјечне продајне цијене је последица промјена у начину потрошње. Кретање просјечно остварених цијена електричне енергије за крајње купце у Босни и Херцеговини је приказано на слици 6, а на слици 7 су дате просјечне цијене електричне енергије у електропривредама по категоријама купаца у 2013. години.

Укупни пословни резултати компанија у сектору су забиљежили побољшање у односу на претходну годину, с обзиром на изразито повољне околности које су пратиле производњу у

Слика 6. Просјечне цијене електричне енергије по категоријама купаца, без ПДВ (фенинг/kWh)

Слика 7. Просјечне цијене електричне енергије у електропривредама, без ПДВ (фенинг/kWh)

хидроелектранама. Овакво стање се нарочито позитивно одразило на пословање Електропривреде ХЗХБ, док су Електропривреда БиХ и Електропривреда РС и поред повећаног обима продаје на регионалном тржишту биле суочене са падом цијена. У крајњем, укупна продаја електричне енергије домаћим купцима и купцима у региону је износила више од 1,8 милијарди КМ, што је највећи обим продаје до сада.

На малопродајном тржишту су настављени процеси дерегулације. Промјене се огледају у одлукама надлежних регулаторних комисија, да се више не доносе тарифни ставови за купце у оним категоријама потрошње које према прихваћеној и важећој легислативи о отварању тржишта, више не могу бити регулисане. Укинута је регулација тарифа за купце прикључене на преносну мрежу, док се у осталим категоријама купаца напуштање регулације одвија нешто споријим темпом, у складу са прелазним периодима које су дефинисали надлежни регулатори.

Број купаца електричне енергије у БиХ се континуирано повећава и крајем 2013. године достигао је укупан број од 1,492 милиона. При томе се укупан број купаца током године повећао за 16.280, од тога у категорији домаћинства за 14.659. Број купаца по снабдјевачима у БиХ је приказан у табели 5.

Табела 5. Број купаца електричне енергије по снабдјевачима у БиХ

	110 kV	35 kV	10 kV	Остала потрошња	Домаћинства	Јавна расвјета	Укупно
Електропривреда БиХ	5	58	756	60.415	659.705	3.668	724.607
Електропривреда РС	8	32	837	34.689	503.661	1.054	540.281
Електропривреда ХЗХБ	3	1	165	14.531	173.488	1.812	190.000
Комунално Брчко	-	1	13	4.200	32.698	414	37.326
Укупно	16	92	1.771	113.835	1.369.552	6.948	1.492.214

Малопродајно тржиште електричном енергијом у БиХ и даље карактерише доминација електропривреда које традиционално снабдијевају 1.492.214 купаца, свака на свом (*de facto* али не и *de iure*) ексклузивном географском подручју. У 2013. години на тржишту се снабдијевао, као и у претходном периоду, само Алуминиј из Мостара, који је за сопствене потребе на тржишту набавио 884,94 GWh, што представља 48,3% његове потрошње. На тај начин на тржишту је набављено 8,0% укупно преузете енергије од стране крајњих купаца у БиХ.

Прекогранична трговина

Добра повезаност система Босне и Херцеговине са сусједним електроенергетским системима омогућава пласман електричне енергије у земље региона које имају изражен дефицит.

У 2013. години извоз је значајно повећан, као посљедица снажне експанзије производње. Укупно је извезено 5.097 GWh, што је повећање од 225% у односу на количину извоза у претходној години. Ово је уједно и највећи годишњи извоз од када постоји електроенергетски систем у БиХ. Такође, у марту 2013. године забиљежен је и највећи историјски извоз на мјесечном нивоу од 799 GWh. Укупно је 16 субјеката у 2013. години извозило електричну енергију, а по обиму на водећем мјесту је Електропривреда БиХ са 1.001 GWh, а затим Електропривреда РС са 873 GWh и ГЕН-И са 558 GWh извезене електричне енергије.

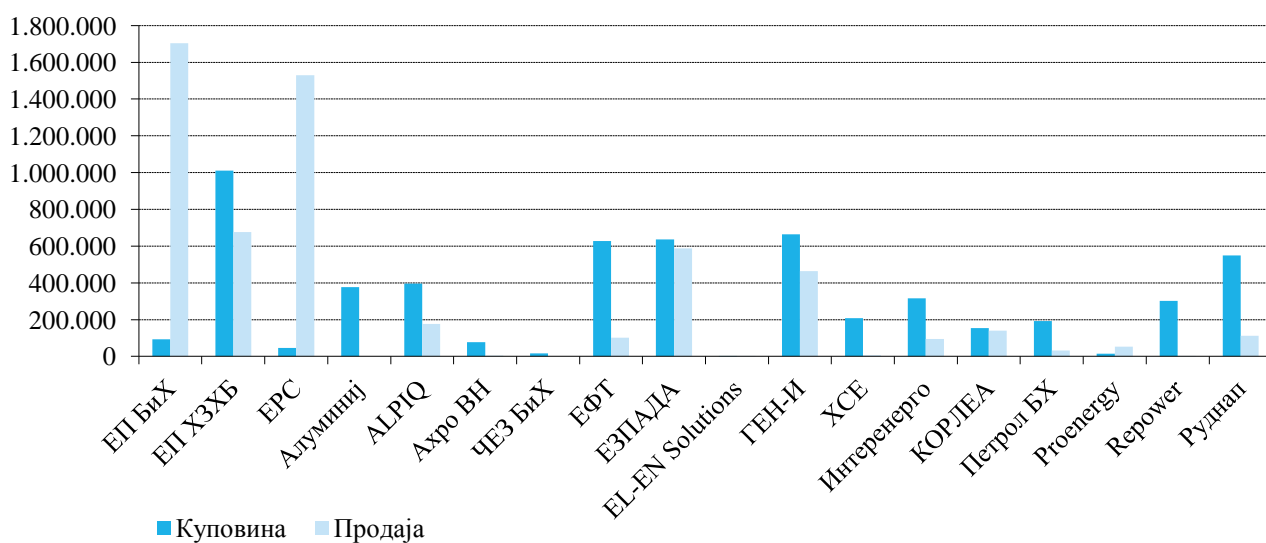
Највећи обим прекограничне размјене се традиционално обавља са Хрватском, затим са Црном Гором, а најмањи са Србијом (табела 6). Хрватска и Црна Гора и даље имају знатне билансне дефиците, те се налазе на позицији увозних лидера и у регионалним сразмјерама. Увоз електричне енергије је износио 1.382 GWh, а највећи увозник је као и ранијих година Алуминиј Мостар са количином 508,7 GWh које је увезао за сопствене потребе. У активностима увоза електричне енергије било је активно 16 субјеката, а на листи највећих увозника Алуминиј слиједи компанија ГЕН-И са 310,7 GWh.

Током 2013. године је регистрован транзит електричне енергије преко преносне мреже БиХ у износу од 1.145 GWh,

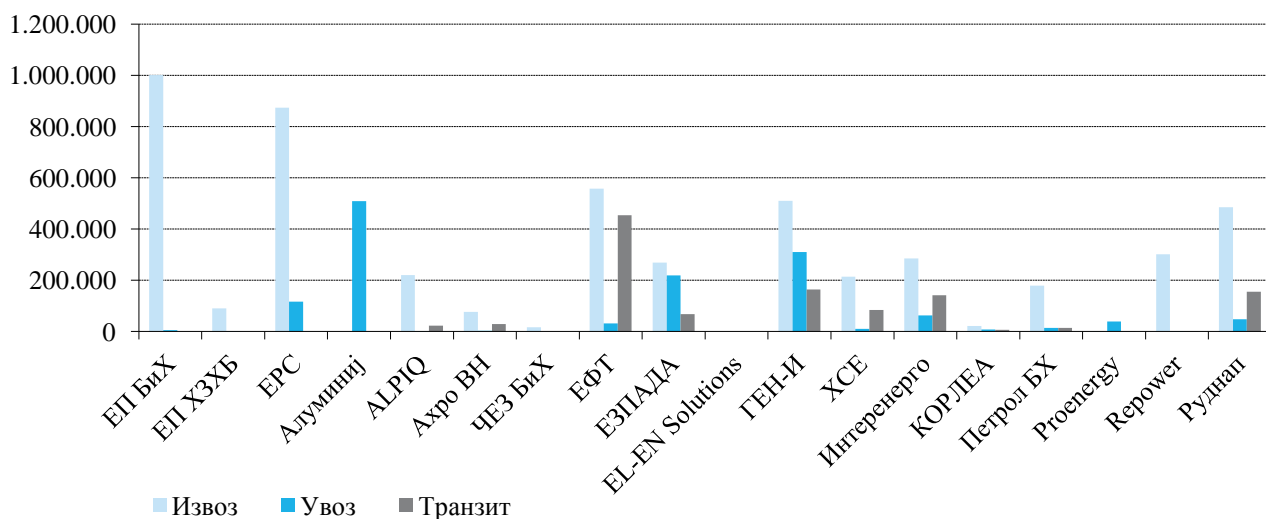
Табела 6. Прекогранична трговина по границама, укључујући регистровани транзит (GWh)

<i>Земља</i>	<i>Извоз</i>	<i>Увоз</i>
Хрватска	3.300,0	1.327,4
Србија	1.699,2	761,1
Црна Гора	1.242,8	438,0
<i>Укупно</i>	<i>6.242,0</i>	<i>2.526,5</i>

Слика 8. Преглед трговања у БиХ по субјектима у 2013. години (MWh)

Слика 9. Преглед прекограничних трансакција по субјектима у 2013. години (MWh)

што је смањење од 46% у односу на 2012. годину. Транзитни токови су значајни јер се на основу њихове величине одређује приход сваке од земаља које учествују у Механизму наплате између оператора преносног система (ПТС механизам), што је детаљније описивано у ранијим годишњим извјештајима о раду ДЕРК-а. Укупан приход који је Босна и Херцеговина по овом основу остварила у првих девет мјесеци 2013. године износи 794.351,77 КМ, док је за цијелу 2012. годину приход износио 6.734.945,02 КМ. Евидентно је да је смањење транзитних и повећање извозних токова имало негативан утицај на величину прихода од примјене ПТС механизма.

Од 2010. године НОС БиХ примјењује *Правилник о додјели права на коришћење прекограничних преносних капацитета*, организујући експлицитне аукције на дневном, мјесечном и годишњем нивоу.

Табела 7. Приход остварен на годишњим аукцијама

Година	Приход (КМ)
2011	4.789.300
2012	4.970.880
2013	2.036.125
2014	2.905.655
Укупно	14.701.960

Приходи остварени на досадашњим аукцијама за додјелу преносних прекограничних капацитета на годишњем нивоу су дати у табели 7.

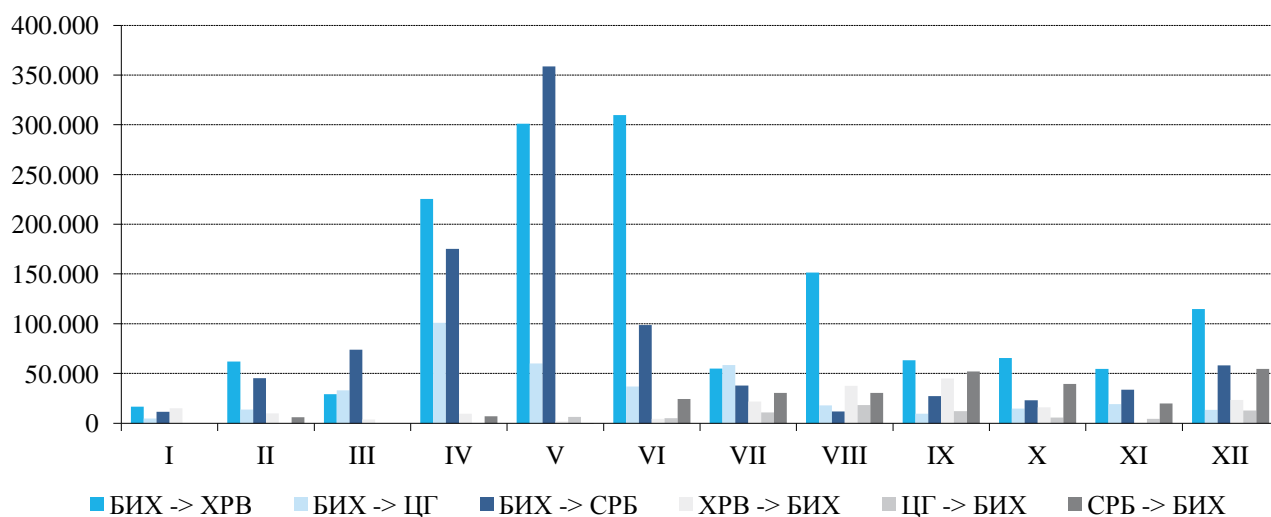
На годишњој аукцији за 2014. годину, која је одржана у децембру 2013. године, расположиви прекогранични капацитет је алоциран на 12 регистрованих компанија. Остварен је приход од 2.905.655 КМ. Највиша цијена је постигнута на граници са Хрватском, у смјеру из БиХ према Хрватској, у износу од 8.566,5 КМ/МВ.

Укупан приход по основу мјесечних аукција у 2013. години износио је 3.313.672,5 КМ (слика 10). Највиша цијена на мјесечној аукцији за додјелу прекограничних капацитета у износу од 3.012,4 КМ/МВ је постигнута на граници са Хрватском из смјера БиХ у мају 2013. године.

И током 2013. године су одржаване аукције прекограничних капацитета на дневном нивоу те је по овом основу остварен приход од 172.010 КМ.

Корисник свих прихода по основу аукција за додјелу права на коришћење прекограничних преносних капацитета, као и прихода који се остварују примјеном ИТС механизма је Електропренос БиХ.

Слика 10. Приход по основу мјесечних аукција, по границама и смјеровима (КМ)

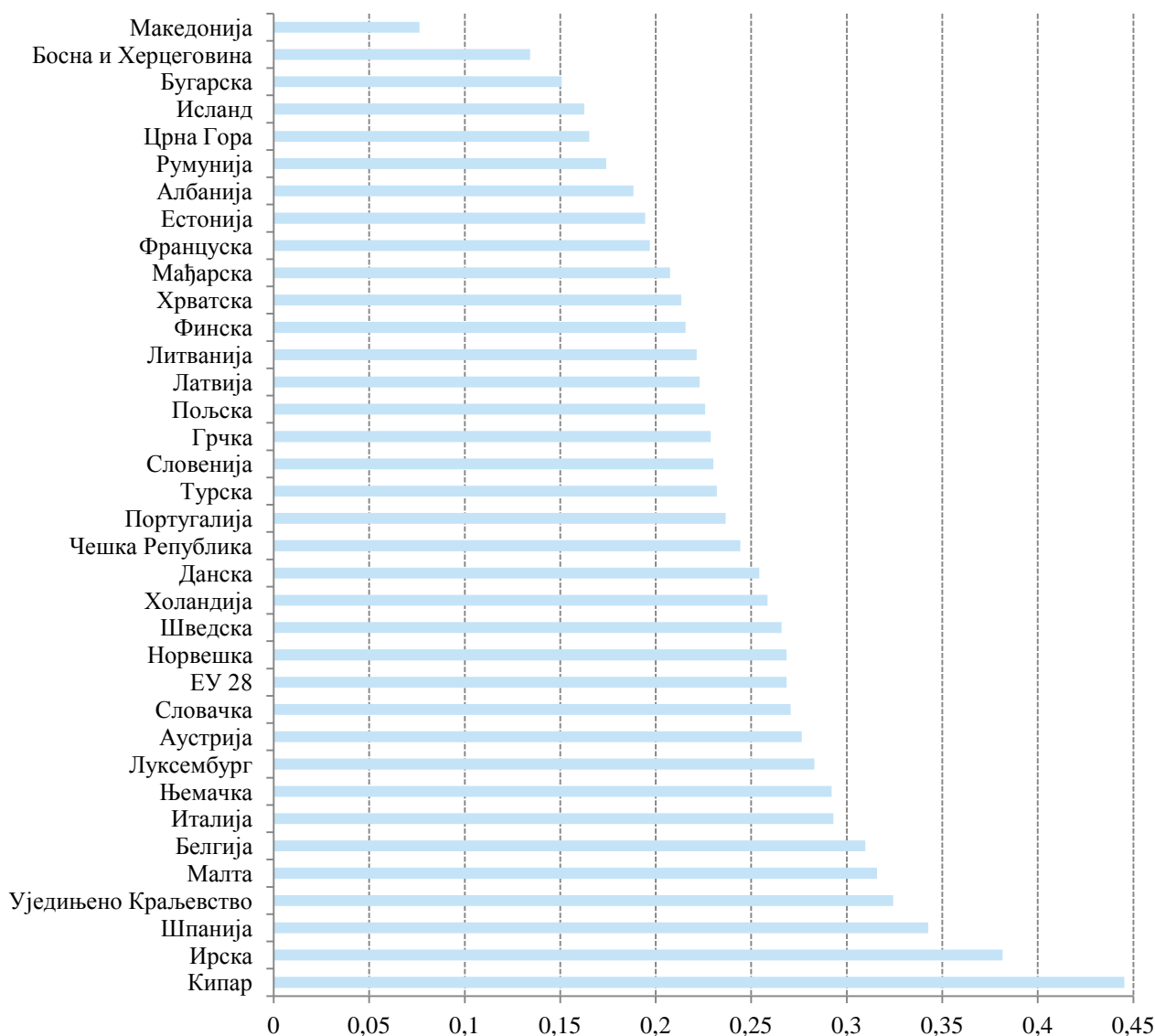
3.8 Енергетска статистика

Задовољавајући потребе регулаторних тијела, али и бројних других институција, те економских субјеката за квалитетним и поузданим статистичким подацима у подручју енергије, Државна регулаторна комисија за електричну енергију и Агенција за статистику БиХ су потписале 19. априла 2011. године Меморандум на темељу којег сарађују у прикупљању статистичких података од значаја не само за основне функције обје институције већ и за цијели електроенергетски сектор БиХ.

Сарадња двије институције доприноси развоју статистике енергије и хармонизацији система службене статистике БиХ и статистике земаља Европске уније у свим областима, а посебно у области енергије.

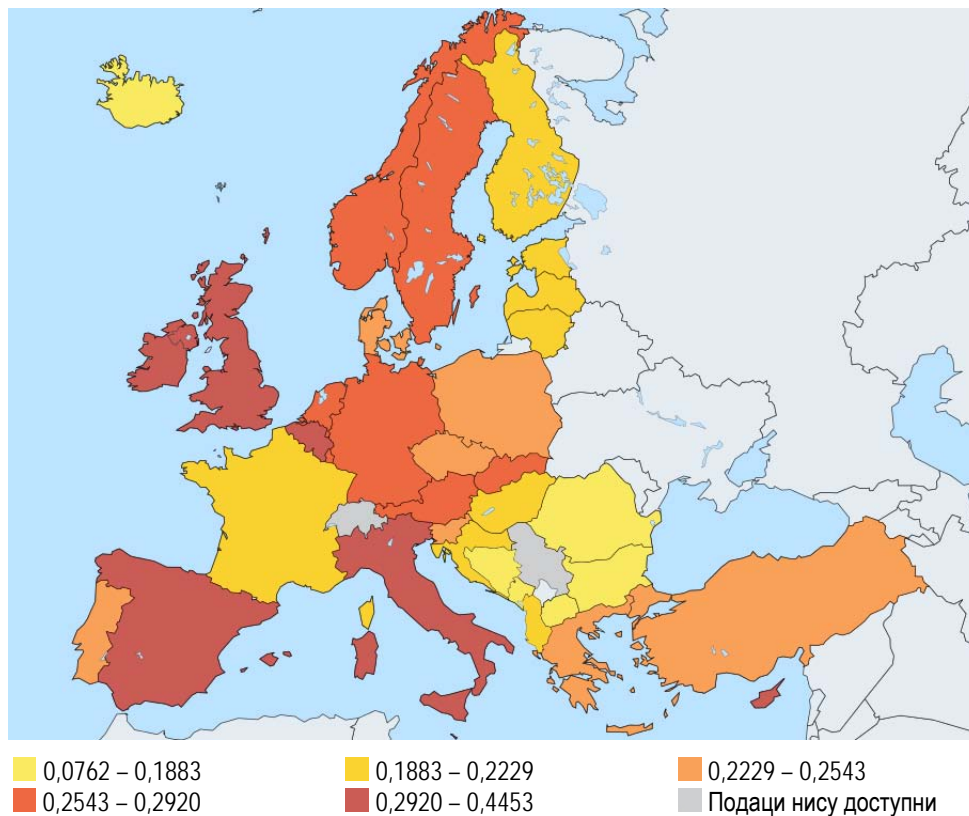

Слика 11. Цијене електричне енергије у КМ/кWh за домаћинства (годишња потрошња од 2500 до 5000 кWh) у 2013. године, по методологији Eurostat-а

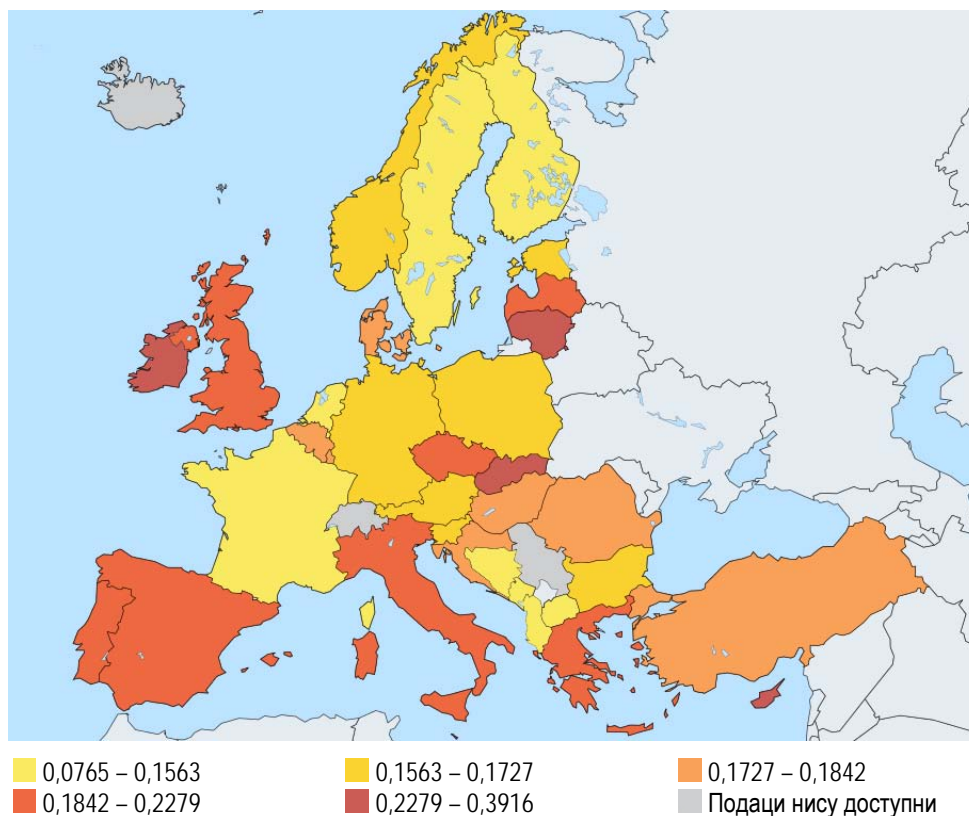

Напомена: наведени износи не укључују ПДВ

Слика 12. Географски приказ цијена електричне енергије за домаћинства (у КМ/kWh) у 2013. години, по методологији Eurostat-а

Слика 13. Географски приказ цијена електричне енергије за индустрију (у КМ/kWh) у 2013. години, по методологији Eurostat-а

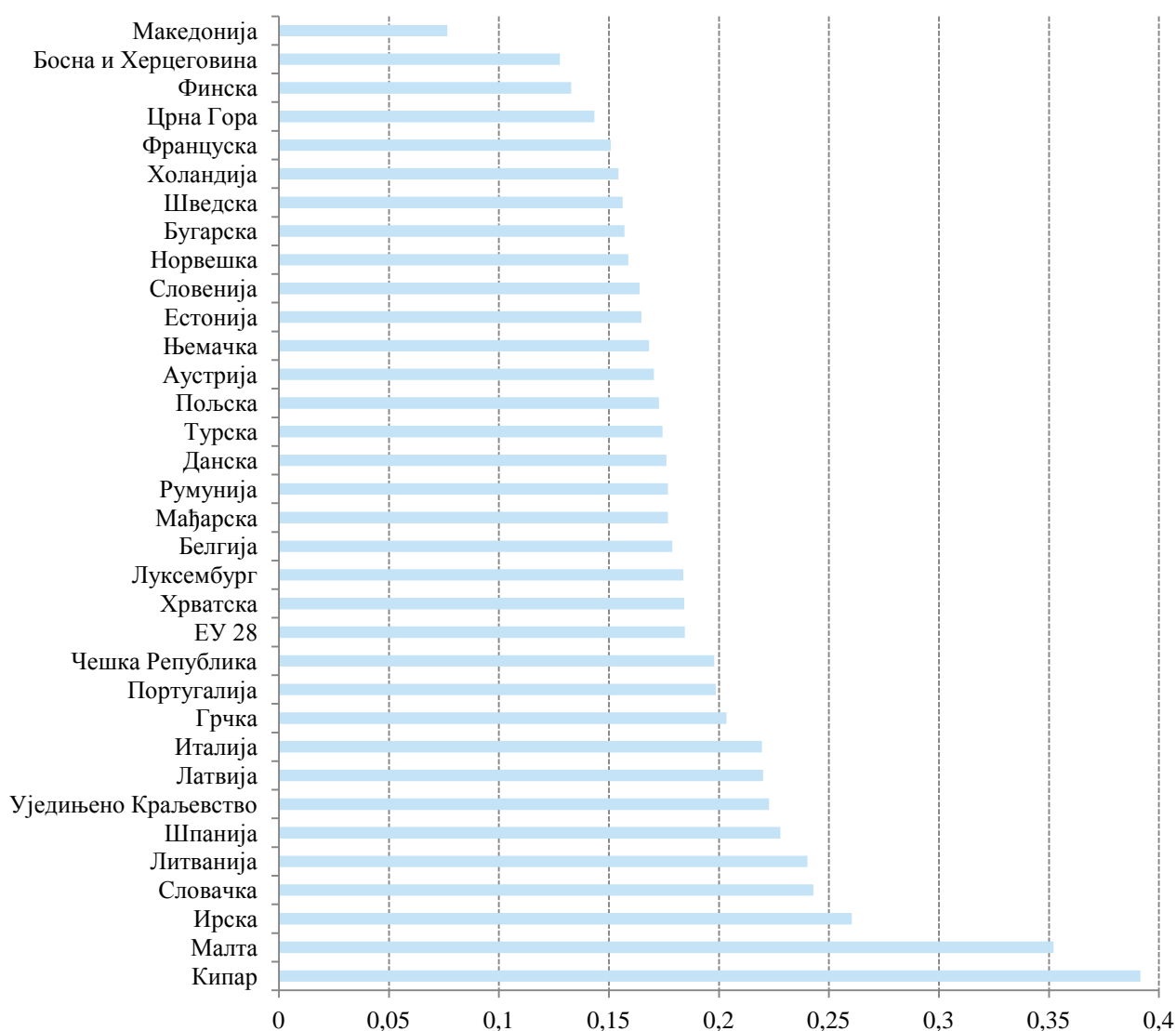
Сарадња Државне регулаторне комисије за електричну енергију и Агенције за статистику БиХ је посебно добила на значају након проширења *acquis*-а Енергетске заједнице у области енергетске статистике, који одлукама Министарског савјета од октобра 2012. године укључује и Уредбу 1099/2008/ЕЦ о енергетској статистици и Директиву 2008/92/ЕЦ о побољшању транспарентности цијена гаса и електричне енергије.

Резултати сарадње двије институције препознатљиви су и у извјештајима Eurostat-а који од 2011. године укључују податке о цијенама електричне енергије и гаса у БиХ (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data>), што омогућује њихову упоредбу са земљама Европске уније и неким земљама које су у процесу приступања ЕУ (слике 11, 12, 13 и 14).

Eurostat је статистичка институција Европске уније смјештена у Луксембургу. Њен задатак је да обезбиједи статистике Европској унији на европском нивоу које омогућују поређења између земаља и региона.

Слика 14. Цијене електричне енергије у КМ/кWh за индустрију (годишња потрошња од 500 до 2.000 МWh) у 2013. године, по методологији Eurostat-а

Напомена: наведени износи не укључују ПДВ

3.9 Остале активности

Поред напријед наведених активности, ДЕРК је и током 2013. године размјењивао податке са већим бројем државних институција, међу којима се издвајају Савјет министара БиХ, Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ, Конкурнцијски савјет БиХ и Агенција за статистику БиХ, те припремао различите информације за њихове потребе. Слиједећи ставове и препоруке са међународних скупова више асоцијација које окупљају представнике регулаторних тијела у енергетском сектору и подручју заштите тржишне конкуренције, ДЕРК је крајем 2013. године иницирао потписивање Меморандума о сарадњи са Конкурнцијским савјетом БиХ. Посебан допринос ДЕРК је дао раду Привременог пододбора за транспорт, околиш, енергију и регионални развој. ДЕРК, у складу са својим законским овлашћењима да као регулаторно тијело дјелује и на подручју Брчко Дистрикта БиХ, у свом раду сарађује са Владом Брчко Дистрикта БиХ.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију, Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске (РЕРС) сарађују и усклађују своје дјеловање од свог оснивања.

Једна од најважнијих сфера дјеловања регулаторних комисија у БиХ током 2013. године је била дефинисање рјешења за успјешно функционисање тржишта електричне енергије, посебно током прелазног периода отварања тржишта. У жаришту дјеловања су биле и припремне активности за успоставу организованог veleпродајног тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини. Документи и обраћања која су, у том смислу, припремана, достављана су Савјету министара БиХ и владама ентитета, како би били упознати са идентификованим предусловима и препрекама, али и предложеним рјешењима. Изостанком очекиване реакције и одговарајуће креације носилаца енергетске политике, и даље се одгађа успостава организованог veleпродајног тржишта електричне енергије у БиХ.

Активности које наводи *Регионални акциони план за отварање veleпродајног тржишта електричне енергије у Енергетској заједници*, у чијој припреми је учествовало више институција Енергетске заједнице, прије свега Стална група на високом нивоу (PHLG) и Регулаторни одбор (ECRB), као и Регионална група за југоисточну Европу у оквиру Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E), су биле међу приоритетима дјеловања Енергетске заједнице и у 2013. години.

Регионални акциони план наглашава неопходност паралелног развоја регионалног и локалних тржишта на основу локалних акционих планова за успоставу организованог veleпродајног тржишта електричне енергије, које су обавезне припремити све Уговорне стране Енергетске заједнице, те Словенија, Мађарска, Грчка, Бугарска и Румунија.

Техничка помоћ Европске комисије

Током 2013. године Европска комисија је наставила провођење програма техничке помоћи чији циљ је сигурност снабдијевања електричном енергијом и развој законодавног оквира у области електричне енергије у БиХ у складу са *acquis*-ом ЕУ. Кроз овај програм Европска комисија пружа подршку Босни и Херцеговини у испуњавању обавеза које произилазе из Споразума о стабилизацији и придруживању, у дијелу који се односи на енергетски сектор, те правних обавеза БиХ према Уговору о успостави Енергетске заједнице.

Након што су успјешно окончане активности на подршци успоставе законодавног оквира који је у функцији сигурности снабдијевања електричном енергијом у Брчко Дистрикту БиХ, а које укључују и увођење регулаторне праксе у Брчко Дистрикту БиХ, као и изради Извјештаја који даје преглед усаглашености примарне електроенергетске легислативе у БиХ са *acquis*-ом ЕУ, у жаришту се природно нашла *Израда законодавног оквира у области електричне енергије у Босни и Херцеговини у складу са правном тековином ЕУ*.

Главна сврха Пројекта, који је покренут крајем 2012. године и номинално трајао до децембра 2013. године, била је пружање техничке помоћи при комплексном прегледу и усклађивању законодавства на различитим административним нивоима у БиХ (држава, ентитети и Брчко Дистрикт БиХ), ради усклађивања домаћег законодавства са законодавством ЕУ, укључујући Трећи енергетски пакет и узимајући у обзир најбоља правна и регулаторна искуства.

Транспозиција примјењивог законодавства ЕУ је организована на начин који обезбјеђује пуно усклађивање између законодавства свих административних нивоа у БиХ (узимајући у обзир њихове засебне надлежности и регулаторна овлашћења) и правне тековине ЕУ у сектору електричне енергије до дефинисаног рока, односно до 1. јануара 2015. године.

У оквиру пројекта је одржано више едукативних радионица, велики број састанака радних група формираних за сваки административни ниво, те неколико координационих састанака свих група, који су укључивали и представнике надлежних министарстава, регулатора и електропривредних субјеката.

Крајњи резултат пројекта је скуп приједлога нових закона, а у неким случајевима приједлога измјена и допуна постојећих закона, за ниво државе, ентитета и Дистрикта. Одабрани акти секундарног законодавства из области електричне енергије су такође обрађени, у мјери у којој је то било потребно и могуће.

Представници Државне регулаторне комисија за електричну енергију и даље ће учествовати у свим активностима на развоју правног оквира који је у складу са *acquis*-ом ЕУ, што је једна од најсложенијих и најобимнијих обавеза Босне и Херцеговине које произилазе из укупног процеса европских интеграција.

Пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора

Активности које се односе на проблематику отварања тржишта у БиХ, као и cjелокупну реформу енергетског сектора у БиХ, и током 2013. године подржавала је и Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), кроз пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора (*REAP*).

REAP пројекат, који је трајао од марта 2007. до новембра 2013. године, пружао је подршку интеграцији енергетског сектора БиХ у регионално и тржиште Европске уније, те реструктурирању и комерцијализацији енергетских компанија.

Фокус REAP пројекта су били технички аспекти отварања и функционисања тржишта, уз директан рад са регулаторним комисијама на идентификацији предуслова и предлагању могућих рјешења. Током трајања пројекта првобитно успостављена Радна група за тржиште коју су оформили регулатори у циљу идентификације и отклањања препрека у отварању тржишта електричне енергије, природно се дијелила у тематске подгрупе и радне тимове, који су у свом саставу имали и представнике електропривредних предузећа и других субјеката из електроенергетског сектора, укључујући академску заједницу.

Представници Државне регулаторне комисије за електричну енергију су дали свој пуни допринос и у раду подгрупа које су биле посвећене проблематици функционисања регионалног тржишта, помоћних услуга и уравнотежења, анализе претпостављеног случаја, истраживање криве оптерећења и прелазног периода у отварању тржишта, те радних тимова за (i) Мјерење, (ii) Обрачун и наплата, (iii) Оператор дистрибутивног система (ОДС) као поспјешивач малопродајног тржишта, (iv) Балансирање и профилисање оптерећења и (v) Уговори.

Посебну вриједност пројекту дају знања стечена како током бројних семинара и радионица, тако и током заједничког рада на састанцима и у оквиру припреме бројних докумената и брошура, као што су:

- Докуменат о препрекама, предусловима и рјешењима за успјешно функционисање тржишта електричне енергије у БиХ,
- Докуменат о прелазном периоду у поступку отварања тржишта електричне енергије,
- Докуменат у вези препорука из студије Свјетске банке за отварање велепродајног тржишта југоисточне Европе,
- Нацрт акцијског плана за успоставу организованог велепродајног тржишта електричне енергије у БиХ,
- Анализа недостатака правних и регулаторних препрека за успјешно функционисање тржишта електричне енергије у БиХ и препоручена побољшања,

- Приједлог рјешења за унапређење помоћних услуга и механизма за балансирање електроенергетског система БиХ,
- Смјернице за израду дијаграма оптерећења купаца електричне енергије,
- Улога оператора дистрибутивног система као неутралног поспјешивача малопродајног тржишта.

Наведени документи су припремљени да и Савјет министара БиХ и владе ентитета, као носиоце енергетске политике, упознају са идентификованим предусловима и препрекама. Њихов посебан значај огледа се у приједлогу рјешења за отклањање препрека и приједлогу активности које у наредном периоду треба предузети како би тржиште електричне енергије у Босни и Херцеговини успјешно функционисало.

Конференција “Тржиште електричне енергије у БиХ – наредни кораци”, која је организована у оквиру REAP пројекта, искоришћена је за представљање постигнутих резултата како јавности тако и бројним представницима сектора из Босне и Херцеговине и окружења.

Сигурност снабдијевања на дистрибутивном нивоу у југоисточној Европи

Почетком 2013. године Агенција за међународну сарадњу САД (USAID) и Асоцијација за енергију САД (USEA) су покренуле пројекат помоћи дистрибутивним компанијама, односно операторима дистрибутивног система (ОДС) у југоисточној Европи, у функцији сигурности снабдијевања. У пројекту учествују представници компанија и регулатора из Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Хрватске, Македоније и Србије.

Пројекат укључује проблематику:

- Оптимизација планирања развоја дистрибутивног система,
- Продужења животног вијека опреме и инфраструктуре,
- Смањење губитака,
- Увођење напредних (*Smart Grid*) технологија,
- Интеграција обновљивих извора у дистрибутивни систем,
- Заштита на раду и безбједносни стандарди,
- Дјеловање ОДС-а у ванредним околностима,
- Регионална сарадња и узајамна помоћ,
- Упоредне анализе и најновије праксе и искуства.

Циљ пројекта је да своје конкретне резултате представи кроз аналитичке студије, упоредне анализе, приручнике и препоруке.

Исходи ријешених судских спорова

Свих пет досадашњих пресуда Суда Босне и Херцеговине је потврдило законитост одлука ДЕРК-а које су биле судским путем оспорене од правних лица о чијим захтјевима је одлучивао након спроведених тарифних поступака. Од активно легитимисаних субјеката у 2013. години није било нових захтјева за преиспитивање одлука из регулаторне праксе ДЕРК-а.

4. МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ

4.1 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, који је потписан 25. октобра 2005. године и ступио на снагу 1. јула 2006. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествује Европска унија са једне стране и сљедећих осам Уговорних страна: Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Косово*, Македонија, Молдавија, Србија и Украјина.⁵

У складу са израженим интересом, у раду тијела Енергетске заједнице учествују: Аустрија, Бугарска, Чешка, Финска, Француска, Грчка, Хрватска, Италија, Кипар, Мађарска, Холандија, Њемачка, Пољска, Румунија, Словачка, Словенија и Уједињено Краљевство. Ових 17 тзв. земаља учесница из Европске уније директно учествује у раду тијела Енергетске заједнице, а њихове позиције приликом гласања изражава Европска комисија.

Статус посматрача у тијелима Енергетске заједнице имају Арменија, Грузија, Норвешка и Турска. Очекује се да у 2014. години Грузија стекне статус Уговорне стране.

Основни циљеви Енергетске заједнице су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који обезбјеђује поуздано снабдијевање енергентима и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога, то је развој алтернативних праваца снабдијевања гасом и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора.

Закључивањем овог Уговора, Уговорне стране из региона се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ са којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова *acquis*-а ЕУ, односно имплементацијом одговарајућих директива и уредби ЕУ у подручјима електричне енергије, гаса, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих енергетских ресурса, енергетске ефикасности, нафте и статистике (видјети табелу 8).

Енергетска заједница је најприје успостављена на период од 10 година, који би истекао у јулу 2016. године. Одлука о продужењу Уговора о успостави Енергетске заједнице за десет година, односно до јула 2026. године, донесена је у октобру 2013. године.

* Овај назив не прејудуцира статус и у складу је са Резолуцијом Савјета безбједности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

⁵ Листа одражава Уговорне стране на дан 31. децембра 2013. године. Молдавија има статус Уговорне стране од 1. маја 2010. године, а Украјина од 1. фебруара 2011. године.

Табела 8. *Acquis* Енергетске заједнице

Acquis, односно правни оквир Енергетске заједнице који се константно развија од 2005. године, и даље у свом средшћу има директиве које предвиђају заједничке прописе за интерна тржишта електричне енергије и природног гаса. Оне су допуњене прописима о прекограничној трговини, као и прописима у областима заштите околине, конкуренције и обновљивих извора енергије. У 2007. години *acquis* је проширен на директиве ЕУ о безбједности снабдијевања, а од 2008. године појам ‘мрежна енергија’ који се иницијално односио на електричну енергију и гас укључује и нафтни сектор. 2009. и 2010. године *acquis* је даље проширен директивама о енергетској ефикасности, а 2011. године одлуком Министарског савјета прописи који сачињавају ‘Трећи пакет’, сем Уредбе 713/2009/ЕЦ, постали су правно обавезујући и за Уговорне стране Енергетске заједнице. 2012. године *acquis* је значајно проширен директивама у домену обновљивих извора, обавезних нафтних резерви и статистике, а 2013. године дијелом директиве о спречавање и контроли загађења и Уредбом 838/2010/ЕУ која се односи на ГТС механизам и наплату преноса.

Acquis Енергетске заједнице прати развој правног оквира Европске уније и данас обухваћа њену кључну енергетску легислативу у подручјима електричне енергије, гаса, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих енергетских ресурса, енергетске ефикасности, нафте и статистике.

Acquis о електричној енергији

- Уредба 838/2010/ЕУ Европске комисије од 23. септембра 2010. године о утврђивању смјерница за механизам наплате између оператора преносног система и заједнички регулаторни приступ наплати преноса,
- Директива 2009/72/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о заједничким правилима унутарњег тржишта електричне енергије, која замјењује Директиву 2003/54/ЕЦ,
- Уредба 714/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, која замјењује Уредбу 1228/2003/ЕЦ,
- Одлука Европске комисије 2006/770/ЕЦ од 9. новембра 2006. о измјени Анекса Уредбе 1228/2003/ЕЦ (Смјернице за управљање и алокацију расположивог преносног капацитета на интерконекторима),
- Директива 2005/89/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 18. јануара 2006. године о мјерама за безбједност снабдијевања електричном енергијом и улагање у инфраструктуру,
- Директива 2003/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о заједничким правилима унутарњег тржишта електричне енергије,
- Уредба 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

Рок за транспозицију у национално законодавство и имплементацију Директиве 2003/54 и Уредбе 1228/2003 је био 1. јули 2007. Уговорне стране имају обавезу да отворе тржиште електричне енергије и за домаћинства до 1. јануара 2015. године, док је за све остале купце тржиште већ требало бити отворено. У децембру 2007. *acquis* о електричној енергији је проширен Директивом 2005/89/ЕЦ (уз имплементацију до 31. децембра 2009.), а у октобру 2011. је прихваћена Директива 2009/72/ЕЦ и Уредба 714/2009/ЕЦ из ‘Трећег пакета’, уз рок за транспозицију и имплементацију до 1. јануара 2015. Изузетно, рок за имплементацију члана 11. Директиве 2009/72/ЕЦ је 1. јануар 2017.

Acquis о гасу

- Директива 2009/73/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о заједничким правилима унутарњег тржишта природног гаса, која замјењује Директиву 2003/55/ЕЦ,
- Уредба 715/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину природног гаса, која замјењује Уредбу 1775/2005/ЕЦ,
- Уредба 1775/2005/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 28. септембра 2005. године о условима приступа мрежи транспорта природног гаса,
- Директива 2004/67/ЕЦ Савјета Европске уније од 26. априла 2004. године о мјерама за безбједност снабдијевања природним гасом,
- Директива 2003/55/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о заједничким правилима унутарњег тржишта природног гаса.

Рок за транспозицију у национално законодавство и имплементацију Директиве 2003/55 био је 1. јули 2007. Уговорне стране имају обавезу да отворе тржиште гаса и за домаћинства до 1. јануара 2015. године, док је за све остале купце тржиште већ требало бити отворено. У децембру 2007. Министарски савјет је проширио *acquis* о гасу Директивом 2004/67/ЕЦ и Уредбом 1775/2005 (уз имплементацију до 31. децембра 2009.), а у октобру 2011. је прихваћен а Директива 2009/72/ЕЦ и Уредба 714/2009/ЕЦ из ‘Трећег пакета’, уз рок за транспозицију и имплементацију до 1. јануара 2015. Изузетно, рок за имплементацију члана 11. Директиве 2009/73/ЕЦ је 1. јануар 2017.

Напомена: Текстови прописа ЕУ који се наводе у овој табели доступни су у оквиру интернет презентације Државне регулаторне комисије за електричну енергију (www.dep.k.ba).

Наставак на сљедећој страници ⇔

⇒ Наставак Табеле 8 са претходне странице

Acquis о заштити животне средине

- Директива 2010/75/ЕУ Европског парламента и Савјета од 24. новембра 2010. године о индустријским емисијама (интегрирано спречавање и контрола загађења) – само поглавље III, Анекс V и члан 72(3)-(4),
- Директива 2001/80/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. године о ограничењу емисије загађивача ваздуха из великих термоелектрана ($\geq 50\text{ MW}$),
- Директива Савјета Европске заједнице 1999/32/ЕЦ од 26. априла 1999. године о смањењу садржаја сумпора у неким течним горивима и допуни Директиве 93/12/ЕЕЦ,
- Директива Савјета Европске заједнице 85/337/ЕЕЦ од 27. јуна 1985. године о оцјени утицаја јавних и приватних пројеката на околину, са амандманима од 3. марта 1997. године (Директива 97/11/ЕЦ) и Директивом 2003/35/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. маја 2003. године,
- Члан 4(2) Директиве Савјета Европске заједнице 79/409/ЕЕЦ од 2. априла 1979. године о заштити птица.

Acquis о заштити животне средине се примјењује у оној мјери у којој има утицаја на мрежну енергију. Док је имплементација Директива 79/409/ЕЕЦ и 85/337/ЕЕЦ требала бити окончана до ступања Уговора на снагу, Директива 1999/32/ЕЦ се требала транспоновати у национално законодавство и имплементирати до 31. децембра 2011. Рок за Директиву 2001/80/ЕЕЦ је 31. децембар 2017, а за Директиву 2010/75/ЕУ 1. јануар 2018. У складу са чланом 13. Уговора, Уговорне стране потврђују важност Протокола из Кyота и настојаће да му приступе.

Acquis о конкуренцији

Нису дозвољене и биће процјењиване у складу са чл. 81., 82. и 87. Уговора о успостави Европске заједнице сљедеће активности:

- Спречавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање јавне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Поштоваће се одредбе Уговора о успостави Европске заједнице, посебно члана 86. које се односе на јавна предузећа и предузећа којима су дата посебна права.

Acquis о обновљивим енергетским ресурсима

- Директива 2009/28/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. априла 2009. године о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора, која допуњује и замјењује Директиве 2001/77/ЕЦ и 2003/30/ЕЦ,
- Директива 2003/30/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 8. маја 2003. године о промоцији коришћења био-горива или других обновљивих горива у транспорту,
- Директива 2001/77/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 27. септембра 2001. године о промоцији електричне енергије произведене коришћењем обновљивих извора на унутарњем тржишту.

Рок за доставу плана за имплементацију Директива 2001/77/ЕЦ и 2003/30/ЕЦ био је 1. јули 2007., а рок за транспозицију у национално законодавство и имплементацију Директиве 2009/28/ЕЦ је 1. јануар 2014.

Acquis о енергетској ефикасности

- Директива 2010/31/ЕУ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. године о енергетској ефикасности зграда,
- Директива 2010/30/ЕУ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. године о означавању потрошње енергије и осталих ресурса за производе везане за енергију путем декларација и стандардних информација о производу.
- Директива 2006/32/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 9. априла 2006. године о енергетској ефикасности крајњег коришћења енергије и енергетским услугама којом се укида Директива Савјета 93/76/ЕЕЦ,

Одлукама Министарског Савјета из 2009. и 2010., *acquis* је проширен на три директиве ЕУ из области енергетске ефикасности. Рокови за имплементацију варирају од 31. децембра 2011. до јануара 2017.

Acquis о нафти

- Директива 2009/119/ЕЦ Савјета Европске уније од 14. септембра 2009. године којом се државе чланице обавезују одржавати минималне залихе сирове нафте и/или нафтних деривата.

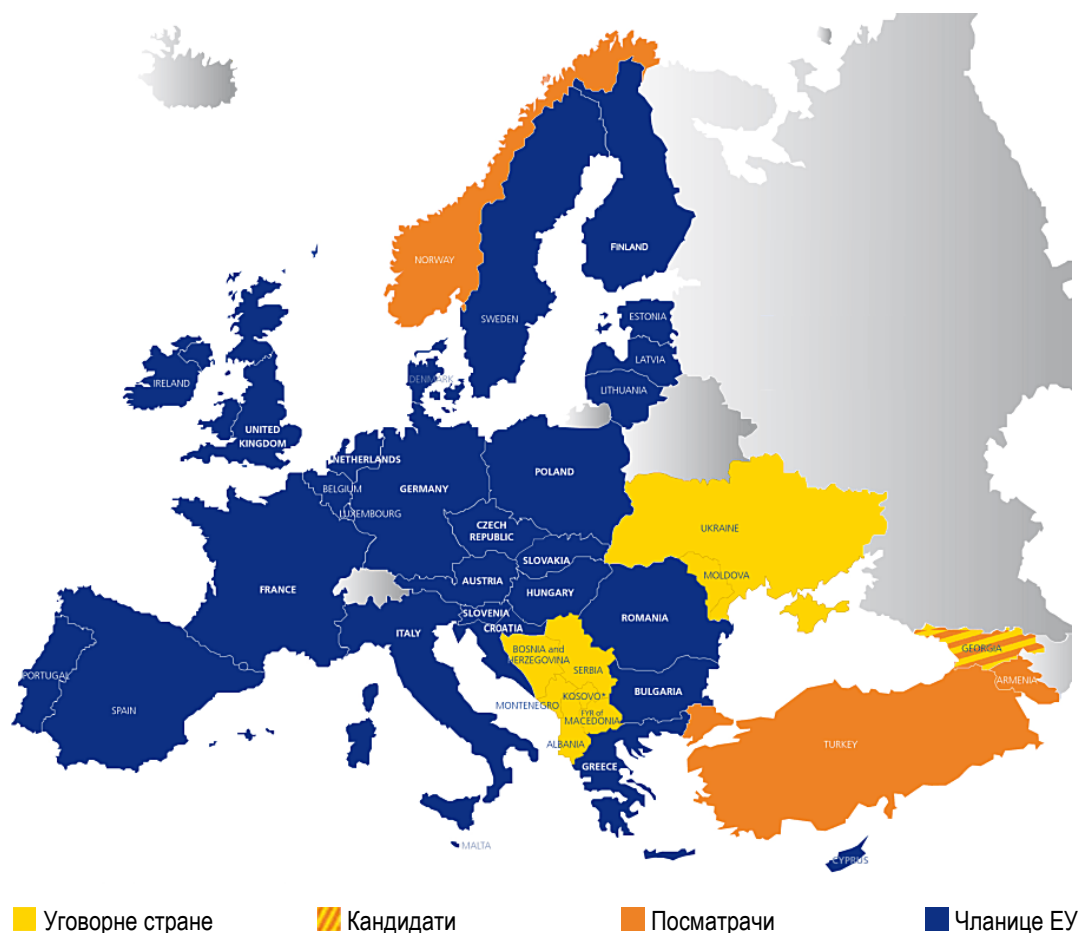
Министарски савјет је прихватио Директиву 18. октобра 2012. уз рок за имплементацију до 1. јануара 2023.

Acquis о статистици

- Директива 2008/92/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. године о процедури Заједнице за побољшање транспарентности цијена гаса и електричне енергије које се наплаћују крајњим индустријским купцима,
 - Уредба 1099/2008/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. године о енергетској статистици.
- Од 18. октобра 2012. *acquis* укључује наведене директиве, уз рок за имплементацију до 31. децембра 2013.

Поред *acquis*-а ЕУ, Министарски савјет је усвојио неколико независних мјера које се односе на рјешавање спорова, успоставу тзв. '8. региона' у циљу олакшавања прекограничне трговине електричном енергијом, те мјере за координацију безбједности снабдијевања.

Слика 15. Географски обухват Енергетске заједнице

У циљу обезбјеђења адекватног вођења процеса успоставе и функционисања Енергетске заједнице, основане су сљедеће институције: Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор, Форум за електричну енергију (Атински форум), Форум за гас (Мариборски форум), Социјални форум, Форум за нафту (са сједиштем у Београду) и Секретаријат.

Министарски савјет, као највиши орган Енергетске заједнице обезбјеђује постизање циљева утврђених Уговором о успостави Енергетске заједнице. Министарски савјет чине по један представник сваке Уговорне стране и два представника Европске уније.

Стална група на високом нивоу (PHLG), која окупља више званичнике Уговорних страна и два представника Европске комисије, обезбјеђује континуитет састанака Министарског савјета и провођење договорених активности, те одлучује о провођењу мјера у одређеним областима.

Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ECRB), са сједиштем у Атини, чине представници државних регулаторних тијела земаља региона, а Европску унију представља Европска комисија, уз помоћ по једног регулатора из земаља учесница из ЕУ,

те једног представника Агенције за сарадњу енергетских регулатора (ACER). ECRB разматра питања регулаторне сарадње и може прерасти у тијело које доноси регионалне регулаторне одлуке и служи као институција за рјешавање спорова. Регулаторни одбор има главну улогу у раду проширеног тржишта. Према мишљењу Европске комисије ово над-национално регулаторно тијело може постати модел за друге дијелове свијета.

Форуми Енергетске заједнице, посвећени електричној енергији, гасу, нафти и социјалним аспектима, окупљају све заинтересоване актере – представнике влада, регулатора, компанија, купаца, међународних финансијских институција и др.

Секретаријат Енергетске заједнице, са сједиштем у Бечу, представља кључни административни фактор и заједно са Европском комисијом обезбјеђује неопходну сарадњу и пружа подршку за рад других институција. Секретаријат је одговоран за надгледање одговарајућег спровођења обавеза Уговорних страна и подноси годишњи извјештај о напретку Министарском вијећу. У том смислу, Секретаријат дјелује као ‘чувар’ Уговора о успостави Енергетске заједнице док Европска комисија има улогу генералног координатора.

У протеклом периоду Енергетска заједница је израсла у организацију која обезбјеђује чврст институционални оквир за сарадњу, међусобну подршку и размјену искустава и стога служи као модел за регионалну сарадњу у вези енергетских питања.

2013. годину у Енергетској заједници је обиљежило усвајање листе Пројеката од интереса за Енергетску заједницу (тзв. РЕСИ пројекти). Ријеч је о пројектима који подстичу интеграцију и отварање тржишта, сигурност и одрживост снабдијевања, те унапређују прекограничну сарадњу. Ову иницијативу треба пратити усвајање одговарајућих политичких и регулаторних мјера, уз обезбјеђење техничке помоћи и финансијских механизма. Настављајући активности након доношења регионалне стратегије и препознавајући значај социјалног аспекта енергетске политике, Министарски савјет је донијео *Оквирну социјалну стратегију Енергетске заједнице*. Уочавајући потребу јачања институција и инструмената потребних за постизање циљева Енергетске заједнице, њен Министарски савјет је успоставио посебну Групу на високом нивоу чији је задатак да током 2014. године начини независну процјену адекватности институционалне поставке и радних метода Енергетске заједнице за постизање циљева из Уговора о успостави Енергетске заједнице.

Показатељ даљњег развоја *acquis-a* Енергетске заједнице су одлуке о имплементацији *Уредбе 838/2010/ЕУ Европске комисије од 23. септембра 2010. године о утврђивању смјерница за механизам наплате између оператора преносног система и заједнички регулаторни приступ наплати преноса*, као и *Директиве*

г. Гунтер Отингер (Günther Oettinger), ЕУ комесар за енергетска питања:

“Поздрављам одобрење листе РЕСИ пројеката од стране Министарског савјета. Ознака РЕСИ ће помоћи у привлачењу потребног улагања у регион – потребне су скоро 40 милијарде евра до 2020. године. Међутим, недостатак напретка у постизању ефективног отварања тржишта и регионалне интеграције енергетских тржишта је забрињавајући. Спровођење Трећег енергетског пакета, као нужног инструмента за постизање ових циљева, мора постати кључни приоритет.”

Из обраћања на Једанаестом састанку Министарског савјета Енергетске заједнице, Београд, 24. октобра 2013.

2010/75/EU Европског парламента и Савјета од 24. новембра 2010. године о индустријским емисијама (интегрисано спречавање и контрола загађења), и то само поглавља III, Анекса V и члана 72(3)-(4). На својој сједници одржаној у октобру 2013. године, Министарски савјет је донијео препоруку којом су Уговорне стране позване да спроведу *Директиву 2012/27/EU Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2012. године о енергетској ефикасности, измени директива 2009/125/EЗ и 2010/30/EУ и стављању изван снаге директива 2004/8/EЗ и 2006/32/EЗ*, уз најаву да ће одлука којом ће њено спровођење постати правно обавезујуће бити донесена 2014. године.

Током 2013. године је настављен рад заједничке Конкурентијске мреже Енергетске заједнице и тијесна сарадња између конкурентијских тијела, али и њихова сарадња са енергетским регулаторима. Потврђено је да коришћење потенцијала у спровођењу закона о конкуренцији даје додатни подстицај тржишним реформама и испуњавању обавеза које имају Уговорне стране.

Приоритети Енергетске заједнице у 2014. години укључују припрему приједлога за иновирање Уговора, како би били обједињени напори држава чланица Енергетске заједнице у развоју енергетског сектора. Такође, циљ је унаприједити конкурентност компанија на енергетском тржишту и обезбиједити ефективне механизме за заштиту интереса, међусобну помоћ, те дати једнаке могућности за коришћење инструмената Европске уније за постизање заједничких циљева.

Украјина, као земља која предсједава Енергетском заједницом у 2014. години, представљајући приоритете се концентрисала на повећање енергетске независности и безбједности Европе кроз функционисање гасног тржишта у обрнутом смјеру на граници између Украјине и ЕУ и стварање Источноевропског гасног чворишта, развијање алтернативних транзитних рута за сигурне испоруке енергетских ресурса, доношење и прилагођавање законодавства и привлачење улагања за спровођење ПЕСИ пројеката.

Босна и Херцеговина и Енергетска заједница

Активним дјеловањем у Енергетској заједници Босна и Херцеговина потврђује своју одређеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама ЕУ.

Ипак, евидентно је да на различитим нивоима у БиХ треба учинити додатне напоре у транспозицији и имплементацији *acquis*-а Енергетске заједнице. За реализацију бројних обавеза Босне и Херцеговине рокови су већ прошли, а за значајан број обавеза преостало је релативно кратко вријеме (видјети табелу 8). На ово указују и случајеви за рјешавање спорова које је иницирао Секретаријат Енергетске заједнице:

- Случај ECS-1/10, покренут *Отвореним писмом* 21. септембра 2010. године односи се на државну помоћ. Мада је фебруара 2012. године донесен Закон о систему државне помоћи у БиХ и крајем исте године успостављен Савјет за државну помоћ, изостала је практична имплементација. Секретаријет Енергетске заједнице најављује да ће случај бити затворен када Савјет буде потпуно оперативан.
- 20. јануара 2011. године у случајевима ECS-1-6/11 упућена су *Отворена писма* Албанији, Босни и Херцеговини, Хрватској, Македонији, Црној Гори и Србији због неусвајања методе за координисано управљање загушењима и процедура за алокацију капацитета. 13. јуна 2012. године оператори преносних система из Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Грчке, Хрватске, Косова*, Македоније, Румуније, Словеније и Турске потписали су Уговор о успостави Пројектне компаније Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе. Док ова Канцеларија не почне са радом, случајеви остају отворени.
- Случај ECS-8/11, покренут *Отвореним писмом* 7. октобра 2011. године односи се на неиспуњавање обавеза које БиХ има у доношењу одговарајуће легислативе у сектору гаса. Узимајући у обзир одговор Савјета министара БиХ на отворено писмо, Секретаријат је упутио *Образложено мишљење* 24. јануара 2013. године, и након новог одговора поднио предмет Министарском савјету на одлучивање путем *Образложеног захтјева* 21. маја 2013. године. На основу овог захтјева, Министарски савјет Енергетске заједнице је 24. октобра 2013. објавио постојање кршења обавеза у сектору гаса и позвао БиХ да га исправи доношењем релевантне легислативе до јуна 2014. године. У супротном, најављено је предузимање даљњих корака.
- 11. фебруара 2013. године у случајевима ECS-1-5/13 послана су *Отворена писма* Албанији, Босни и Херцеговини, Македонији, Србији и Украјини због изостанка транспозиције и имплементације обавеза које се односе на смањење емисије SO₂ при сагоријевању тешких ложивих уља и течних нафтних горива.

Активности ДЕРК-а у тијелима Енергетске заједнице

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, се одвијао уз неопходну сарадњу са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, затим кроз подршку и допринос реализацији различитих пројеката у функцији успоставе Енергетске заједнице и нарочито кроз проактиван однос у истраживањима које су планирале и спроводиле различите групе ширег тематског спектра, а које окупљају енергетске регулаторе из региона и Европске уније.

Кључне активности ДЕРК-а у Енергетској заједници и даље су усмјерене на Регулаторни одбор, у којем представља и заступа интересе Босне и Херцеговине. Формална успостава Регулаторног одбора Енергетске заједнице, извршена је 11. децембра 2006. године у Атини. Током 2013. године, Регулаторни одбор одржао је четири састанка. Афирмацији Регулаторне комисије у ЕCRB-у посебно доприноси мр.сц. Един Заметица, савјетник Комисије, који од 2007. године предсједава Радном групом за заштиту купаца.

Регулаторни одбор значајан дио својих активности организује кроз више радних група, уз подршку одговарајућег одјела Секретаријата Енергетске заједнице.

Радна група за електричну енергију (EWG) је током 2013. године била усмјерена на процес успостављања јединственог механизма алокације прекограничних преносних капацитета, успостављање механизма уравнотежења, питања дизајна и отварања тржишта, хармонизацију система лиценцирања у региону, регулаторне подстицаје инвестиција, надзор тржишта и обновљиве изворе енергије.

Оперативно организујући свој рад успостављањем подгрупа, EWG је припремила неколико докумената, извјештаја и упоредних анализа, међу којима посебан значај има *Препорука о усвајању Уредбе 543/2013 о подношењу и објављивању података на тржиштима електричне енергије, Препорука за заједнички став ECRB-а о Аукцијским правилима SEE CAO, Препорука ECRB-у о позицији за имплементацију мрежних правила ЕУ, Нацрт смјерница за регулаторни надзор тржишта*, те квартални извјештаји о напретку у 8. региону. EWG је посебан допринос дала у координацији провођења *Регионалног акционог плана за отварање велепродајног тржишта у југоисточној Европи*. Овај план је заједнички документ РНЛГ, ECRB и ENTSO-E који су именовали координаторе за надзор његовог провођења.

EWG припрема преглед регулаторног окружења, идентификује правне и финансијске препреке и предлаже рјешења на регионалном и националном нивоу за имплементацију и функционисање нових механизма у оквиру регионалног тржишта југоисточне Европе. Домен дјеловања радне групе захтијева широк спектар знања укључујући техничка, правна и финансијска питања.

Радна група за гас (GWG) посвећена је развоју тржишта гаса у региону, које је мање развијено од тржишта електричне енергије. Свега неколико земаља има развијено тржиште, док се у осталим гас користи у ограниченом обиму или никако.

Недостатак гасне инфраструктуре, укључујући и недостатак интерконекција између Уговорних страна, и даље је препрека у стварању регионалног тржишта. У том смислу, и током 2013. године су настављене активности у вези концепта Гасног прстена Енергетске заједнице и иницијативе коришћења гаса за производњу

електричне енергије (енг. *Gas to Power Initiative*) која на крају позитивно дјелује на сигурност снабдијевања и уравнотежење потрошње гаса у региону, али и на уравнотежење у електроенергетском систему који ће према очекивањима у наредном периоду функционисати уз повећани утицај вјетроелектрана. ECRB докуменат *Уравнотежење у транспортним гасним мрежама у Енергетској заједници* објављен је у марту 2013. године.

GWG је био фокусиран и на поређење искустава земаља са уређеним тржиштем гаса, те на идентификовање недостатака у земљама чланицама, а у циљу што боље хармонизације примарне и секундарне легислативе која се односи на успоставу тржишта гаса. Посебна пажња посвећена је квалитету гаса и активностима које Агенција за сарадњу енергетских регулатора (ACER) и Европска мрежа оператора транспортног система за гас (ENTSO-G) воде у припреми оквирних смјерница и мрежних правила ЕУ о интероперабилности, алокацији капацитета и уравнотежењу у гасним мрежама.

Радна група за заштиту купаца (CWG) трајно је посвећена развоју механизма за заштиту купаца у процесу либерализације тржишта енергије, пружајући допринос бројним активностима Енергетске заједнице, а посебно оним у заштити рањивих купаца. Током 2013. године CWG је дао значајан допринос у припреми *Оквирне социјалне стратегије Енергетске заједнице*.

ECRB је одобрио више докумената које је Група припремила, почетком године: *Преглед пракси у области малих произвођача електричне енергије* и *Анализу праксе прикључивања на дистрибутивну мрежу*, средином године *Извјештај о заштити купаца*. Анализирајући релевантне елементе који чине дистрибутивне тарифе и крајње цијене енергије, припремљен је *Извјештај о главним критеријумима за одређивање потребног прихода за пренос, дистрибуцију и регулисано снабдијевање електричном енергијом и гасом*, који је ECRB одобрио крајем године. ECRB, уз пуну подршку CWG, је средином 2013. године одржао заједнички семинар са Савјетом европских енергетских регулатора (CEER) и Регионалном асоцијацијом енергетских регулатора (ERRA) у функцији едукације купаца, односно формирања и јачања њихове свијести о важности функционисања тржишта енергије.

У наредном периоду Група планира завршити преглед пракси у домену уговора који потписују мали купци и објавити *Извјештај о уговорима које закључују купци енергије*. Група ће наставити активности на заштити и едукацији купаца. У том смислу, планирано је давање подршке јавној кампањи у функцији потпуног отварања тржишта енергије од 1. јануара 2015. године и организовање заједничког семинара са CEER-ом. Сарадња ECRB-а са савјетом европских енергетских регулатора биће настављена и кроз учешће у изради Шесте CEER-ове упоредне анализе квалитета снабдијевања електричном енергијом. У фокусу рада Групе у 2014. години биће и анализа функционисања и развоја малопродајних тржишта електричне енергије и гаса.

4.2 Регионална асоцијација енергетских регулатора – ERRА

Регионална асоцијација енергетских регулатора (енг. *Energy Regulators Regional Association – ERRА*) је организација независних регулаторних тијела за енергију првенствено из региона Централне Европе и Евроазије. ERRА има 24 пуноправне чланице, као и пет придружених чланица из региона. У раду ERRА-е дјелује и седам додатних придружених чланица ван региона укључујући Националну асоцијацију регулатора САД (енг. *National Association of Regulatory Utility Commissioners – NARUC*), те регулаторна тијела односно асоцијације из Африке и Азије (слика 16).

Циљеви ERRА-е су побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искуства између чланица, бољи приступ информацијама о свјетској пракси у регулисању енергетских дјелатности.

Слика 16. Чланство у ERRА-и

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправна чланица ЕРРА-е од 19. маја 2004. године. На Генералној скупштини одржаној у мају 2010. године, као придружене чланице ове организације примљене су и двије ентитетске регулаторне комисије ФЕРК и РЕРС.

Представници ДЕРК-а активно учествују у раду Генералне скупштине, Инвестиционе конференције и у раду сталних комитета и радних група, од којих се посебно издвајају Стални комитет за тарифе и цијене, Радна група за правну регулативу и Стални комитет за лиценце и конкуренцију, у којем Саша Шћекић, руководилац Сектора за лиценце и техничке послове, као предсједавајући од 2010. године доприноси афирмацији Регулаторне комисије. Радна група за стратешко планирање у функцији анализе рада Асоцијације и предлагања рјешења за побољшање рада и дугорочну одрживост, која је формирана 2012. године, наставила је свој рад, препознавајући и потребу за одређена реструктурирања у институционалном организовању рада ЕРРА-е.

Током 2013. године су обрађиване бројне теме, међу којима се посебно издвајају ауторизација нових производних капацитета, проблематика прикључења, механизми подстицаја обновљивих извора, модели промоције енергетске ефикасности, упоредна анализа тарифа за дистрибуцију електричне енергије и накнада за прикључак, раздвајање дистрибутивних компанија, раздвајање преносне дјелатности, структура и модели veleпродајних тржишта, анализа резултата трансформације тржишних структура вертикално интегрисаних система у потпуно либерализовано тржиште, регулаторни аспект развоја малопродајних тржишта, развој инфраструктуре у функцији прекограничне трговине, алокација преносних капацитета и управљања загушењима, креирање регионалних тржишта, регулаторни надзор, правни оквир и институционални модели реструктурирања и регулације сектора гријања, те сарадња енергетских регулатора и других државних институција, извршна овлашћења регулатора, рјешавање спорова, транспарентност и благовременост регулаторног дјеловања.

Поред активног рада у тијелима ЕРРА-е, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава своју улогу чланице ове Регионалне асоцијације пружањем релевантних информација о енергетском сектору и регулаторној пракси БиХ.

4.3 Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – MEDREG

Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (MEDREG) је започела са радом у мају 2006. године као добровољна радна група основана ради успостављања сарадње између енергетских регулатора медитеранских земаља да би постала стална регионална организација основана у Риму у новембру 2007.

MEDREG је асоцијација која окупља регулаторе у циљу унапређења јасног, стабилног и усклађеног регулаторног оквира кроз сталну сарадњу земаља сјеверне, јужне и источне обале Медитеранског базена. MEDREG окупља регулаторна тијела из Албаније, Алжира, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Египта, Француске, Грчке, Хрватске, Италије, Израела, Јордана, Кипра, Либије, Малте, Марока, Палестинске управе, Португала, Словеније, Шпаније, Туниса и Турске.

Организациона структура MEDREG-а обухвата Генералну скупштину која се састаје два пута годишње и четири *ad hoc* групе: (1) за институционална питања (којом председава Алжир), (2) за електричну енергију (Египат), (3) за гас (Турска) и (4) за околицу, обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност (Шпанија). *Ad hoc* групе се окупљају најмање два пута годишње. Од 2012. године дјелује и Радна група са посебним задатком која је посвећена питањима купаца. Секретаријат у Милану као дио MEDREG-ове структуре спроводи стратегију Генералне скупштине јачајући одговорност MEDREG-а и институционалну сарадњу у енергетском сектору Медитерана. Сем тога, Секретаријат даје снажан подстицај размени информација међу чланицама кроз Групу за комуникацију која промовише мисију Асоцијације у свакој држави чланица.

Главни циљ Асоцијације је промоција јасних, стабилних и усклађених правних и регулаторних оквира Медитерана ради омогућавања инвестиција у енергетску инфраструктуру и подршке интеграцији тржишта. Стога, MEDREG промовише сталну размену знања, искуства и стручности, прикупљање података кроз свеобухватне студије, извјештаје са препорукама, те специјализоване обуке у сфери енергетске регулације.

MEDREG-ове активности имају подршку свих регулаторних тијела земаља чланица, а од 2007. године Европске уније и Савјета европских енергетских регулатора (CEER). MEDREG је 2012. године признат од Одбора за индустрију, истраживање и енергију (ITRE) Европског парламента као референтна институција за регулисање енергије у Медитерану, док се Европска комисија у више наврата позивала на MEDREG као на кључног актера за сарадњу у сектору енергије и релевантног учесника у процесу успостављања Медитеранске енергетске заједнице.

Представници ДЕРК-а непосредно учествују у раду Генералне скупштине, а у раду *ad hoc* група употребом различитих телекомуникационих алата, те достављањем тражених информација и коментара на нацрте докумената. Током 2013. године су достављани подаци о инвестицијама, рачунима за енергију, пракси у области едукације и информисања купаца, о гасу, квалитету снабдијевања, те други подаци корисни за упоредне анализе. Афирмацији Регулаторне комисије у оквиру

*г. Мишел Тиолиер (Michel Thiollière),
предсједник MEDREG-а:
“Заправо, сви актери у енергетској области – без обзира да ли су произвођачи, оператори преносних система, инвеститори или финансијери – желе истовремено транспарентност у трговини, поузданост и дугорочну видљивост. MEDREG предводи спровођење ових принципа и пружа подршку националним регулаторним тијелима у постизању својих циљева.”*

*Из предсједничке поруке –
уводне ријечи Годишњег
извјештаја MEDREG-а за
2012. годину*

MEDREG-a доприноси и Алмир Имамовић, руководилац Сектора за тарифе и тржишта, који је од новембра 2012. године допредседавајући *Ad hoc* групе за електричну енергију.

У 2013. години Асоцијација медитеранских енергетских регулатора је представила свој први Годишњи извјештај о активностима у 2012. години, чији је значајан дио посвећен визији MEDREG-а да постане ресурсни центар за актере у енергетској области Медитеранског региона. MEDREG планира да ојача своју улогу као регионални референтни центар за пружање подршке у управљању енергијом, инвестирању у техничку сарадњу, консолидовању и објављивању података и научној сарадњи између својих чланица.

4.4 Међународна конфедерација енергетских регулатора – ICER

Међународна конфедерација енергетских регулатора (ICER), основана у октобру 2009. године, је добровољни оквир за сарадњу енергетских регулатора на свјетском нивоу. Циљ ICER-а је да побољша информисаност јавности и креатора политичких одлука, као и разумијевање регулисања енергије и његове улоге у рјешавању широког спектра социо-економских, околишних и тржишних питања.

Преко 200 регулаторних тијела са шест континената, путем 12 регионалних регулаторних асоцијација (слика 17) остварује чланство у ICER-у и учествује у његовом раду. ДЕРК је чланица ICER-а путем ERRА-е и MEDREG-а.

Слика 17. Регионалне регулаторне асоцијације у чланству ICER-а

ICER-ове активности се концентришу на четири кључне области: (i) поузданост и сигурност снабдијевања, (ii) улога регулатора у проналажењу одговора на климатске промјене, (iii) конкурентност и приуштивост, i (iv) независност, овлашћења, одговорности, најбоље праксе и обуку регулатора. У периоду од 2012. до 2015. године ICER дјелује кроз своје виртуелне радне групе: VWG1 – отварање и интеграција регионалних тржишта, VWG2 – технолошке промјене и обновљиви извори енергије, VWG3 – питања купаца и VWG4 – добре регулаторне праксе. Тиме се наставља настојање ICER-а да изгради чврсте везе између регионалних регулаторних асоцијација широм свијета.

Актуелни резултати ове глобалне сарадње енергетских регулатора су представљени у четири извјештаја који укључују међународне анализе случајева о: (1) гарантовању поузданости и сигурности снабдијевања, (2) обновљивој енергији и дистрибуираној производњи, (3) интелигентним бројилима и (4) конкурентности и проблематици приуштивости.

У октобру 2013. године ICER је започео иницијативу *Жене у области енергије*. Циљ ове глобалне иницијативе енергетских регулатора је да се помогне напредовању жена у области енергије кроз практичне инструменте као што су догађаји који помажу умрежавању жена, пилот програм за електронско менторство и мрежа за сарадњу у корист жена.

ДЕРК активно прати ICER-ове активности и пружа подршку на разне начине. У 2013. години ДЕРК-ово особље је доставило податке за ICER-ов упитник о заштити купаца који је иницирала VWG3. Упитник се односи на регулаторне приступе у различитим надлежностима и омогућава размјену пракси у овој области.

ICER је, кроз своју Виртуелну радну групу за образовање и најбоље праксе, 2013. године покренуо издавање ICER-ове Хронике, као средство за даљњу промоцију својих циљева у смислу јачања размјене регулаторних знања и истраживања. Мр.сц. Един Заметица, савјетник Комисије, као члан Уредничког одбора доприноси квалитету овог стручног часописа.

У мају 2012. године, ICER и Међународна мрежа енергетских регулатора (IERN) - интернет платформа која је успостављена 2003. године од стране Другог Свјетског енергетског регулаторног форума - су се ујединили у јединствену организацију под окриљем ICER-а. IERN и његова база података су сада дио ширег ICER-овог оквира.

5. РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

Финансијска средства за рад и реализацију својих активности ДЕРК обезбјеђује на начин одређен Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ. Основни приход представља регулаторна накнада коју плаћају власници лиценци за обављање дјелатности преноса електричне енергије, независног оператора система, дистрибуције и снабдијевања неквалификованих купаца, те међународне трговине електричном енергијом. Регулаторна накнада се одређује тако да покрије трошкове ДЕРК-а, а за вишак прихода над расходима се умањују обавезе за плаћање регулаторне накнаде у наредном периоду. На овај начин су сви остварени приходи усмјерени искључиво на подмирење основних, детаљно планираних трошкова.

Финансијско пословање ДЕРК-а углавном покрива сљедећа подручја:

- настанак и подмирење финансијских обавеза за потребе дефинисане у одобреном финансијском плану,
- краткорочно планирање и управљање новчаним токовима,
- праћење реализације финансијског плана за текућу годину,
- анализа и процјена будућих новчаних токова у сврху припреме новог финансијског плана,
- припрема финансијског плана за наредну годину,
- унутрашње финансијско извјештавање као основа за доношење одговарајућих пословних одлука,
- финансијско извјештавање према спољним тијелима, овлашћеним институцијама и јавности.

Кончан резултат свих наведених активности и донесених одлука су финансијски извјештаји којима су исказани резултати пословања на крају пословне године. Према обавезама из закона по којем је и основан, ДЕРК је дужан сваке године омогућити ревизију својих финансијских извјештаја с циљем независне и непристрасне провјере исказаних резултата пословања, као и усклађености тих поступака са важећим прописима.

На основу објављеног јавног позива за обављање услуга ревизије, у току 2013. године ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а претходне године је вршило друштво за ревизију, рачуноводство и консалтинг “РЕВИФОРМ” д.о.о. Сарајево.

Обављена ревизија је сем утврђивања реалности финансијских извјештаја у цјелини, подразумијевала и истовремену оцјену примјењених рачуноводствених политика и значајних процјена руководства ДЕРК-а.

“По нашем мишљењу, финансијски извјештаји приказују објективно, у свим материјално значајним ставкама, финансијски положај Државне регулаторне комисије за електричну енергију на дан 31. децембра 2012. године, те резултате његовог пословања и промјене у новчаном току за годину која је тада завршила у складу с Међународним стандардима финансијског извјештавања.”

(“РЕВИФОРМ”, 28. март 2013.)

Према мишљењу независног ревизора презентација финансијских извјештаја, признавање и мјерење трансакција и пословних догађаја, објективно и истинито приказује стање средстава, обавеза, капитала и финансијског резултата пословања.

Наведеним мишљењем ДЕРК је задржао највишу ревизијску оцјену усклађености финансијских извјештаја са међународно важећим стандардима, законским прописима, принципима и политикама, као и исказаних резултата пословања који су у ранијим периодима ревидовани и од стране Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине.

У том правцу је настављено и константно побољшавање система финансијског управљања и интерне контроле који обезбјеђују добро организован и ефикасан рад уз истовремену превенцију или идентификацију могућих грешака ради заштите имовине од било каквих губитака узрокованих непажњом или лошим управљањем. Из тог разлога се безрезервно спроводи свако запажање ревизора које води ка унапређењу пословања и повећању успјешности и одговорности.

Водећи се опредјељењем и принципима објективности и јавности у раду и у циљу пружања информација о свом финансијском положају и резултатима пословања заинтересованим лицима и широј јавности, ДЕРК сваке године објављује ревидоване годишње финансијске извјештаје. Ревидовани финансијски извјештаји за 2012. годину су објављени у “Службеном гласнику БиХ”, број 30/13 и у оквиру интернет презентације ДЕРК-а.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2014. ГОДИНИ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију ће наставити своје активности на креирању услова за слободну трговину и континуирано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштовање међународних споразума, домаћих закона, одговарајућих европских уредби и директива, као и других правила о унутрашњем тржишту електричне енергије.

ДЕРК ће и у 2014. години задржати континуитет сарадње са Парламентарном скупштином Босне и Херцеговине, а посебно са Комисијом за саобраћај и комуникације Представничког дома ПС БиХ и Комисијом за спољну и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа ПС БиХ. Такође, примарни интерес ће остати и размјена информација и усклађеност кључних регулаторних активности са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, надлежним за креирање политике у складу са Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ.

Сви досада примјењивани модалитети међусобног праћења и усклађивања дјеловања користитће се и у 2014. години у односима са Регулаторном комисијом за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и са другим регулаторним тијелима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкурентним савјетом БиХ.

Како би задовољио потребе различитих нивоа одлучивања за квалитетним и поузданим статистичким подацима у подручју енергије ДЕРК ће остати референтан извор и активан генератор ових података. У овом циљу ће наставити да сарађује са Агенцијом за статистику БиХ.

ДЕРК ће пратити активности и трендове у комплетном енергетском сектору и непосредно се укључивати у све релевантне догађаје.

Кроз своје дјеловање ДЕРК ће бити усмјерен на:

- доношење тарифа у оквиру својих надлежности,
- издавање лиценци,
- регулаторни надзор лиценцираних субјеката,
- креирање нових регулаторних правила, те анализирање раније донесених регулаторних правила и постојеће праксе, уз преглед и ревизију аката ДЕРК-а,
- развој модела помоћних услуга,

- стварање већег степена интеграције домаћег тржишта електричне енергије, с посебним фокусом на ефикасно отварање малопродајног и veleпродајног тржишта,
- јачање капацитета за испуњавање међународних обавеза у вези са регулаторним извјештавањем,
- социјални аспект у домену регулаторне праксе,
- праћење примјене Механизма наплате између оператора преносног система (ИТС механизма) и рада Пројектне компаније Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе (SEE CAO),
- одобравање и надзирање правила која развију “Независни оператор система у Босни и Херцеговини”, “Електропренос Босне и Херцеговине” и “Комунално Брчко”,
- одобравање *Индикативног плана развоја производње за период од 2015. до 2024. године, Дугорочног плана развоја преносне мреже* за наредни десетогодишњи период, као и *Плана инвестиција Електропреноса БиХ*,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси,
- обављање осталих послова који му буду повјерени у надлежност.

У провођењу својих активности ДЕРК ће, у границама овлашћења која су му законом повјерена, водити рачуна о заштити купаца и дати свој пуни допринос у изналажењу најбоље примјенивих рјешења у наредном периоду.

С обзиром на чињеницу да је Босна и Херцеговина темељем Уговора о успостави Енергетске заједнице постала обавезна до 1. јануара 2015. године у своје законодавство транспоновати и у пракси имплементирати нове прописе Европске уније о интерном енергетском тржишту (Трећи пакет), ДЕРК ће у оквирима својих компетенција и оптималном употребом координације са другим кључним субјектима дати свој допринос развоју правног оквира.

У интересу свих кључних субјеката је спровођење реформе електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини, хармонизација подзаконских прописа и ефикасна координација међу тијелима која учествују у њиховој припреми и изради. Циљ је креирање јасног и поузданог законодавног оквира заснованог на европским директивама и правилима о унутрашњем тржишту електричне енергије.

У том смислу, ДЕРК планира активно учешће у изради законодавног оквира у области електричне енергије у Босни и Херцеговини у складу са правном тековином ЕУ, те у отклањању недостатака у електроенергетском сектору који су

наведени у *Извјештају Европске комисије о напретку БиХ у 2013. години.*

ДЕРК ће такође партиципирати у подршци и спровођењу регионалних приоритета и пројеката Енергетске заједнице, али и приоритета који су у оквиру Енергетске заједнице идентификовани за електроенергетски сектор Босне и Херцеговине, односно које наводи *Извјештај о имплементацији acquis-a према Уговору о успостави Енергетске заједнице.*

У центру занимања ће бити и активности међународних тијела које се односе на регулисање тржишта електричне енергије, прије свега оних у чијем раду ДЕРК и сам учествује:

- ECRB – Регулаторни одбор Енергетске заједнице (укључујући Радну групу за електричну енергију, Радну групу за гас и Радну групу за купце и малопродајна тржишта),
- ERRA – Регионална асоцијација енергетских регулатора (укључујући Стални комитет за лиценце и конкуренцију, Стални комитет за тарифе и цијене, Радну групу за правну регулативу и Радну групу за купце и малопродајна тржишта, чије формирање је планирано у 2014. години),
- MEDREG – Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (укључујући *ad hoc* групе за институционална питања, електричну енергију, гас, те околице, обновљиве изворе и енергетску ефикасност, као и Радну групу са посебним задатком која је посвећена питањима купаца),
- ICER – Међународна конфедерација енергетских регулатора.

ДЕРК ће такође наставити праћење рада Савјета европских енергетских регулатора (CEER) и Агенције за сарадњу енергетских регулатора (ACER).

У 2014. години додатни импулс међународној сарадњи ће пружити нови пројекат *Агенције за међународну сарадњу САД (USAID)* кроз који ће се развијати партнерски однос босанско-херцеговачких енергетских регулатора са *Националном асоцијацијом регулатора САД (NARUC)* и више регулаторних комисија из њеног састава, при чему ће Регулаторно тијело из Охаја (енг. *Public Utilities Commission of Ohio – PUCO*) бити водећа комисија. Потписивање Меморандума о сарадњи најављено је за јануар 2014. године.

Ohio

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију могу се наћи у оквиру интернет презентације на адреси www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 302070, телефакс 035 302077, e-mail info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица М. Јовановића 4/II.

ПРИЛОГ А: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине

(коришћени подаци НОС-а БиХ, Електропреноса БиХ и електропривреда у БиХ)

Основни подаци о инсталисаним капацитетима производних објеката

Укупан инсталисани капацитет производних објеката у Босни и Херцеговини износи 3.978,86 MW, од чега у већим хидроелектранама 2.048 MW, а у термоелектранама 1.765 MW. Инсталисани капацитет малих хидроелектрана, вјетро и соларних електрана у БиХ је 73,63 MW, док је 91,23 MW инсталисано у индустријским електранама.

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Требиње I	2×54+1×63	171
Требиње II	8	8
Дубровник (БиХ+Хр.)	2×108	216
Чапљина	2×210	420
Рама	2×80	160
Јабланица	6×30	180
Грабовица	2×57	114
Салаковац	3×70	210
Мостар	3×24	72
Мостарско блато	2×30	60
Пећ-Млини	2×15	30
Јајце I	2×30	60
Јајце II	3×10	30
Бочац	2×55	110
Вишеград	3×105	315

Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
ТУЗЛА	715	635
Г3	100	85
Г4	200	182
Г5	200	180
Г6	215	188
КАКАЊ	450	398
Г5	110	100
Г6	110	90
Г7	230	208
ГАЦКО	300	276
УГЉЕВИК	300	279

Основни подаци о преносном систему

Називни напон далековода	далеководи	
	Дужина (km)	
400 kV	864,73	
220 kV	1.524,80	
110 kV	3.888,63	
110 kV - кабловски вод	31,78	

Називни напон далековода	интерконекије	
	Број интерконекија	
400 kV	4	
220 kV	10	
110 kV	22	
Укупно	36	

Врста трафостанице	трафостанице	
	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
ТС 400/x kV	9	6.090,5
ТС 220/x kV	8	1.423,0
ТС 110/x kV	128	4.855,0

Преносни однос трансформатора	трансформатори	
	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
ТР 400/x kV	14	4.900,0
ТР 220/x kV	14	2.100,0
ТР 110/x kV	222	5.376,5

ПРИЛОГ Б: Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

(GWh)

2013. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.854,43	2.920,91	2.348,28		7.123,62
Производња у термоелектранама	5.549,53	3.390,12			8.939,65
Производња у малим и индустр. ел.	150,59	73,98	14,71		239,28
Производња	7.554,55	6.385,01	2.362,99		16.302,55
Дистрибутивна потрошња	4.401,52	3.567,50	1.343,83	258,14	9.570,99
Губици преноса					343,10
Велики купци	448,20	126,21	2.048,14*		2.622,55
Сопствена потрошња електрана		13,26	8,74		22,00
Потрошња	4.849,72	3.706,97	3.400,71	258,14	12.558,64
* Укључујући и 884,94 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2012. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.086,63	1.832,77	1.229,30		4.148,70
Производња у термоелектранама	5.367,80	3.251,70			8.619,50
Производња у малим и индустр. ел.	115,40	43,04	7,89		166,33
Производња	6.569,83	5.127,51	1.237,19		12.934,54
Дистрибутивна потрошња	4.340,28	3.551,14	1.379,43	262,54	9.533,39
Губици преноса					308,14
Велики купци	446,23	119,18	2.136,41*		2.701,83
Сопствена потр. електрана и пумпање		13,62	67,26		80,88
Потрошња	4.786,52	3.683,94	3.583,10	262,54	12.624,24
* Укључујући и 910,54 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2011. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.113,63	1.817,09	1.395,40		4.326,12
Производња у термоелектранама	6.138,01	3.449,76			9.587,77
Производња у малим и индустр. ел.	100,82	28,61	6,60		136,04
Производња	7.352,47	5.295,46	1.402,00		14.049,93
Дистрибутивна потрошња	4.284,17	3.556,16	1.363,04	271,71	9.475,08
Губици преноса					324,17
Велики купци	417,17	124,08	2.216,62*		2.757,87
Сопствена потрошња електрана		14,23	21,22		35,45
Потрошња	4.701,34	3.694,47	3.600,88	271,71	12.592,57
* Укључујући и 876,00 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2010. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	2.094,61	3.246,91	2.604,67		7.946,20
Производња у термоелектранама	5.012,79	2.856,00			7.868,80
Производња у малим и индустр. ел.	182,77	62,11	8,54		253,41
Производња	7.290,17	6.165,02	2.613,21		16.068,40
Дистрибутивна потрошња	4.232,92	3.522,19	1.367,75	277,35	9.400,21
Губици преноса					337,95
Велики купци	371,43	110,26	2.030,80*		2.512,49
Сопствена потр. електрана и пумпање		12,96	2,21		15,17
Потрошња	4.604,35	3.645,41	3.400,76	277,35	12.265,82
* Укључујући и 1068,48 GWh које су Алуминиј и БСИ набавили као квалификовани купци					
2009. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.631,23	2.577,36	1.939,82		6.148,41
Производња у термоелектранама	5.233,60	2.993,02			8.226,63
Производња у малим и индустр. ел.	128,39	52,85	5,24		186,47
Производња	6.993,22	5.623,24	1.945,06		14.561,52
Дистрибутивна потрошња	4.132,46	3.403,46	1.349,97	272,22	9.158,11
Губици преноса					306,46
Велики купци	367,30	120,90	1.630,16*		2.118,37
Сопствена потрошња електрана		14,34			14,34
Потрошња	4.499,76	3.538,70	2.980,13	272,22	11.597,28
* Укључујући и 876,00 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					

ПРИЛОГ Ц: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине са оперативним подручјима Електропреноса БиХ и дистрибутивним подручјима електропривреда (децембар 2013. године)

